

Conjuntura econòmica de les Illes Balears

Segon trimestre de 2002

Conjuntura econòmica de les Illes Balears

Segon trimestre de 2002

Realització:

Alejandro Valdivia Schneider
Maria Marquès Caldentey
Bartomeu Alcover Bisbal

Coordinació:

Tomás Méndez Reyes
Director general de Programació i Ordenació Econòmica

Bartomeu Alcover Bisbal
Cap del Servei de Conjuntura i Planificació

Base de dades:

Amelia Cabellos Barreiro

A debat

Coordinació:

Tomás Méndez Reyes
Director general de Programació i Ordenació Econòmica

Maria Marquès Caldentey
Cap del Servei d'Hisenda Pública

**Direcció General de Programació i Ordenació
Econòmica**
Conselleria d'Hisenda i Pressuposts
GOVERN DE LES ILLES BALEARS
Any 2002

C/ Palau Reial, 17
07001 Palma
Illes Balears

Telèfon: +34 971 176 072
Fax: +34 971 176 074
Adreça electrònica: dgpoe@dgpoe.caib.es

Edita:

Disseny i maquetació: Di7

Dipòsit Legal: PM-1214-2002

	Pàgina
Trets principals	5
1. Internacional	6
2. Unió Europea	11
3. Espanya	13
4. Balears	16
4.1 Sector agrari i pesquer	16
4.2 Indústria i energia	18
4.3 Construcció	14
4.4 Serveis	22
4.4.1. Comerç i banca	23
4.4.2. Transport	24
4.4.3. Turisme. Viatgers	24
4.4.4. Turisme. Allotjament	25
4.4.5. Turisme. Preus	26
4.4.6. Turisme. Comparació amb altres destinacions competidores	30
4.5 Consum i inversió	31
4.5.1. Consum	32
4.5.2. Inversió	32
4.5.3. Crèdit i estalvi	33
4.6 Preus	34
4.7 Costos laborals	35
4.8 Mercat de treball	37
5. Mallorca	39
6. Menorca	43
7. Pitiüses	47
Notes, fonts i abreviacions	51
Agraïments	51
A debat	52
Cap a un nou sistema de finançament local	52

**Principals indicadors econòmics
Segon trimestre de 2002**
Taxes de variació interanual a preus constants (en %)

	ZONA EURO	ESPANYA	ILLES BALEARS
Producte Interior Brut (PIB) [a]	0,6%	2,0%	0,9%
Inflació [b]	1,7%	3,4%	3,7%
Taxa d'atur (EPA)	8,4%	11,1%	6,7%
Taxa d'atur registrada [c]		8,8%	4,2%

[a]: taxa de variació trimestral interanual a preus constants.

[b]: taxa de variació interanual del mes de juny.

[c]: taxa d'atur —mitjana del segon trimestre— segons la metodologia del Ministeri de Treball i Afers Socials (atur registrat / població activa)

- **La recuperació és més lenta a Europa que als Estats Units... (pàgs. 6 a 9)**
- **...encara que Espanya ha mantingut una millor evolució (pàg. 10)**
- **La conjuntura europea es reflecteix en l'evolució de les Balears (pàg. 12)**
- **La indústria continua patint la desacceleració del consum (pàgs. 13, 14 i 24)**
- **Continua disminuint el turisme alemany i l'italià esdevé el tercer estranger en importància (pàg. 18)**
- **La menor aflluència turística és comuna amb altres destinacions competidores (pàg. 19)**
- **Els preus de l'oferta hotelera i complementària continuen mantenint el diferencial amb la taxa d'inflació dels països d'origen dels nostres clients (pàg. 19)**
- **Es manté el consum i la inversió (pàg. 20)**
- **Els costos laborals augmenten per sobre de la inflació en tots els sectors (pàgs. 23 i 26)**
- **Menorca tingué la conjuntura més dinàmica de l'arxipèlag (pàgs. 24 i 25)**
- **A debat
Cap a un nou sistema de finançament local (pàg. 37)**

La recuperació del creixement econòmic mundial que es deixà entreveure a principis de l'exercici 2002, s'ha fet palesa al llarg dels mesos transcorreguts d'enguany, tot i que tant el ritme com la distribució geogràfica de la recuperació han resultat ésser lleugerament distints dels que es podia preveure en un començament.

Estats Units

Així, l'economia dels Estats Units i les economies asiàtiques es mostren més dinàmiques que l'europea i les latinoamericanes. Tot i així, als Estats Units el ritme de creixement s'ha anat moderant a mesura que ha transcorregut el primer semestre de l'any, malgrat continuar essent l'economia més flexible i dinàmica a escala mundial. Per la seva banda, l'economia europea continua alentida, fins i tot estancada a mesura que transcorre l'any 2002. I el Japó segueix patint una greu crisi estructural que, tal com s'ha esmentat anteriorment, es remunta a uns anys enrere. Pel que fa a l'Amèrica Llatina, el principal risc continua centrat en la crisi de l'Argentina, de la qual no resulta clara una sortida viable.

Al 2002, el comerç internacional torna a créixer i sembla que pugui convertir-se en impulsor de l'economia mundial. Els inventaris s'han ajustat però la inversió continua essent feble i seguirà així, mentre no millorin les expectatives de benefici per a les empreses.

Al moment de tancar aquest Informe, alguns analistes no descarten que l'esperada recuperació de l'economia mundial es retardi més del que en principi estava previst, ja que les dades de creixement econòmic de les principals economies continuen essent febles, la crisi de la borsa no pareix haver tocat fons i la incertesa d'un possible atac d'Estats Units contra Iraq fan difícil el definitiu enlairament econòmic. No són pocs els analistes que pensen que la conjunció de tots aquests factors podria conduir al que en economia s'anomena la "doble ve" (W), és a dir, que es produeixin dues recessions successives amb un petit període d'acceleració econòmica enmig.

Les dades disponibles en relació amb el primer trimestre de 2002 indiquen que el creixement dels Estats Units durant aquest període fou robust, situant-se en una taxa del 6,1% trimestral anualitzat, segons dades recollides del darrer *Butlletí Econòmic* del Banc d'Espanya. Aquest creixement situà la taxa interanual en un 1,7% enfront del 0,5% del quart trimestre del 2001. Els indicadors disponibles sobre l'evolució del segon trimestre apunten que continua la recuperació econòmica tot i que a un ritme més alentit que el que caracteritzà els primers mesos de l'any. Així, en el segon trimestre de 2002 la taxa de creixement del producte

interior brut assolí el 2,1%, mentre que la taxa pel mateix període del 2001 fou només de l'1,2%.

Els preus s'han comportat de forma moderada, la qual cosa es dedueix tant del deflactor del producte interior brut, com de l'índex de preus de consum. L'índex de preus de consum de març se situà al voltant de l'1,5% interanual i la taxa d'inflació subjacent en el 2,4%; al mes de juny la taxa interanual baixà fins a l'1,1%, mentre que la subjacent ho va fer fins al 2,3%. L'índex de preus de consum al mes de juny de 2001 se situà en el 3,2%. Sembla ésser que l'excés de capacitat contribuï positivament a l'estabilitat en els preus.

Pel que fa als indicadors de demanda, els més rellevants han anat assolint els nivells previs a l'onze de setembre. Així, el consum manté el dinamisme que ja mostrà en el darrer trimestre de 2001 i els indicadors de confiança dels consumidors s'han recuperat força. Tot i així, en el segon trimestre del 2002 s'ha moderat el creixement del consum privat, la qual cosa s'explica per diferents factors, entre els quals es poden citar l'estabilització de la taxa d'atur en nivells relativament alts (entorn del 5,9%, mentre que als primers mesos de l'any estava al 5,7%), l'atonía del mercat de treball i la crisi de la borsa.

Però no només la despesa de les famílies, que augmentà un 3,3% durant el primer trimestre del 2002, ajuda a la recuperació, sinó que també hi contribueix la despesa de les administracions públiques, amb un creixement del 5,8%.

El que no s'acaba de recuperar, malgrat l'ajustament dels inventaris, és la inversió, que experimentà un decreixement del -6,8% durant els tres primers mesos de l'any. A més a més la pèrdua de confiança dels inversors en les empreses s'ha fet palesa arran dels afers que algunes companyies que cotitzen a borsa protagonitzaren recentment, presentant comptabilitats poc fidels a la realitat de l'empresa (cas d'Enron, Worldcom, Xerox, Qwest i d'altres). Tot i així, l'índex de producció industrial ha augmentat al mes de març un 0,7%, fet que suposa el tercer mes consecutiu de creixement després de la caiguda generalitzada l'any 2001. Aquesta recuperació se centra en els sectors més castigats per la passada recessió: manufactures i tecnologies de la informació.

Pel que fa al sector exterior, el dèficit per compte corrent va passar a representar el 4,3% del producte interior brut al primer trimestre del 2002, enfront del 3,9% enregistrat al quart trimestre de 2001, segons dades del Banc d'Espanya.

Les darreres dades disponibles sobre l'economia dels Estats Units donades a conèixer per la Reserva Fede-

ral en el seu Llibre beix, posen de manifest que l'activitat econòmica s'ha alentit en les darreres setmanes. Tot i que la taxa d'atur ha baixat novament fins al 5,7% al mes d'agost, l'avanç en l'augment de l'ocupació és escàs i està estretament lligat a la creació de llocs de feina públics relacionats amb la seguretat dels aeroports.

Per altra banda, el sector exterior ha continuat el seu deteriorament durant el segon trimestre de l'any, i el dèficit per compte corrent ha assolit el nivell de 129.959 milions de dòlars.

La Reserva Federal ha mantingut el nivell objectiu dels fons federals en l'1,75%, i no s'espera una pujada dels tipus d'interés als Estats Units a curt termini.

Àsia

Pel que fa a les economies de l'est d'Àsia, excepte a la Xina, es viu encara una situació de debilitat, tot i que es deixà entreveure a principis de l'exercici 2002 una moderada recuperació ajudada pel comportament del sector exterior. A pesar de les polítiques expansives de demanda, algunes d'aquestes economies enregistraren taxes d'inflació negatives en els primers mesos de 2002. Segons s'extreu del darrer informe del Banc d'Espanya, la recuperació de les exportacions i de la producció industrial va permetre mantenir el creixement econòmic de les economies asiàtiques també durant el segon trimestre de 2002.

Iberoamèrica

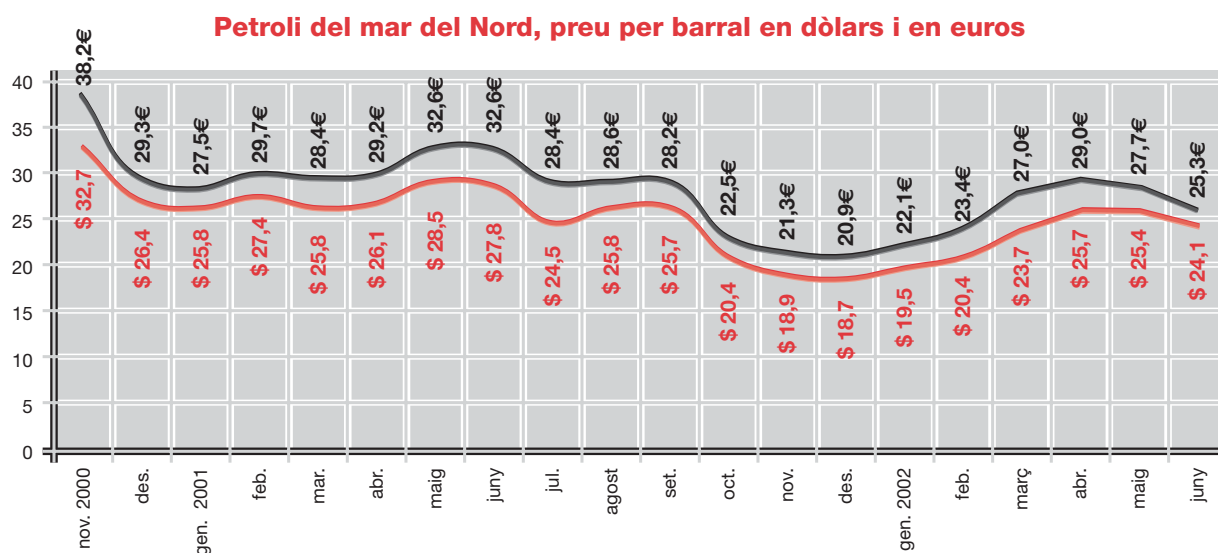
En el cas d'Iberoamèrica, després de començar l'any amb cert optimisme ja que semblava que s'havia pogut evitar l'efecte contagi per la crisi de l'Argentina, la situació anà empitjorant al llarg del segon trimestre de l'any. Els problemes tant polítics com econòmics que incideixen sobre aquesta zona han agreujat la situació d'uns països de per si vulnerables i febles, i sobre els quals ha incidit negativament el major grau d'aversion al risc dels mercats financers internacionals, sensibilitzats sobretot per la durada de la crisi de l'Argentina.

Petroli

Cal esmentar breument l'evolució del preu del petroli i de les divises en els primers mesos de 2002. Pel que fa al petroli, cal dir que la tensió a l'Orient Mitjà i la situació política a Veneçuela, juntament amb els baixos nivells d'existències del cru i la recuperació de l'activitat econòmica als Estats Units, pressionaren el preu a l'alça, passant dels 18,7 dòlars per barril de desembre de 2001, als 25,7 dòlars de l'abril.

Divises

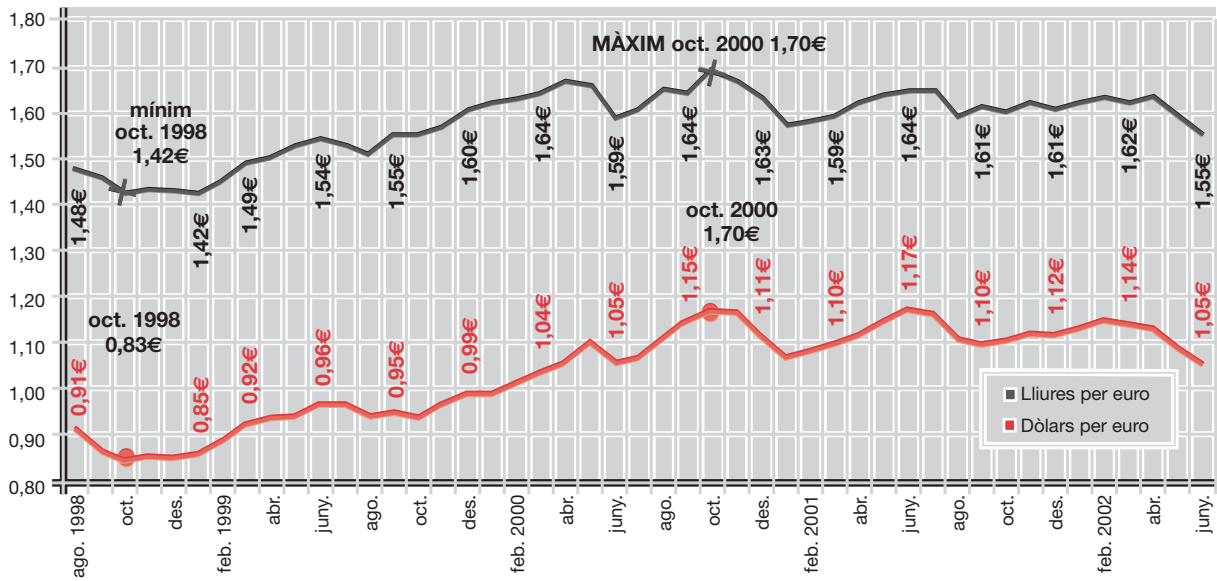
Quant a les divises, el dòlar continuà enfortint-se enfront de l'euro un 1,8%. Al mes de març, el tipus de canvi mitjà fou de 0,876 euros per dòlar. La lliura i el franc suís també pujaren en relació amb l'euro al voltant del 0,5%.

Font: Banc d'Espanya, INE i elaboració pròpia.

Divises - tipus de canvi mitjà mensual

Font: Banc d'Espanya i INE.

Perspectives econòmiques dels principals socis comercials i turístics de les Illes Balears (en %)

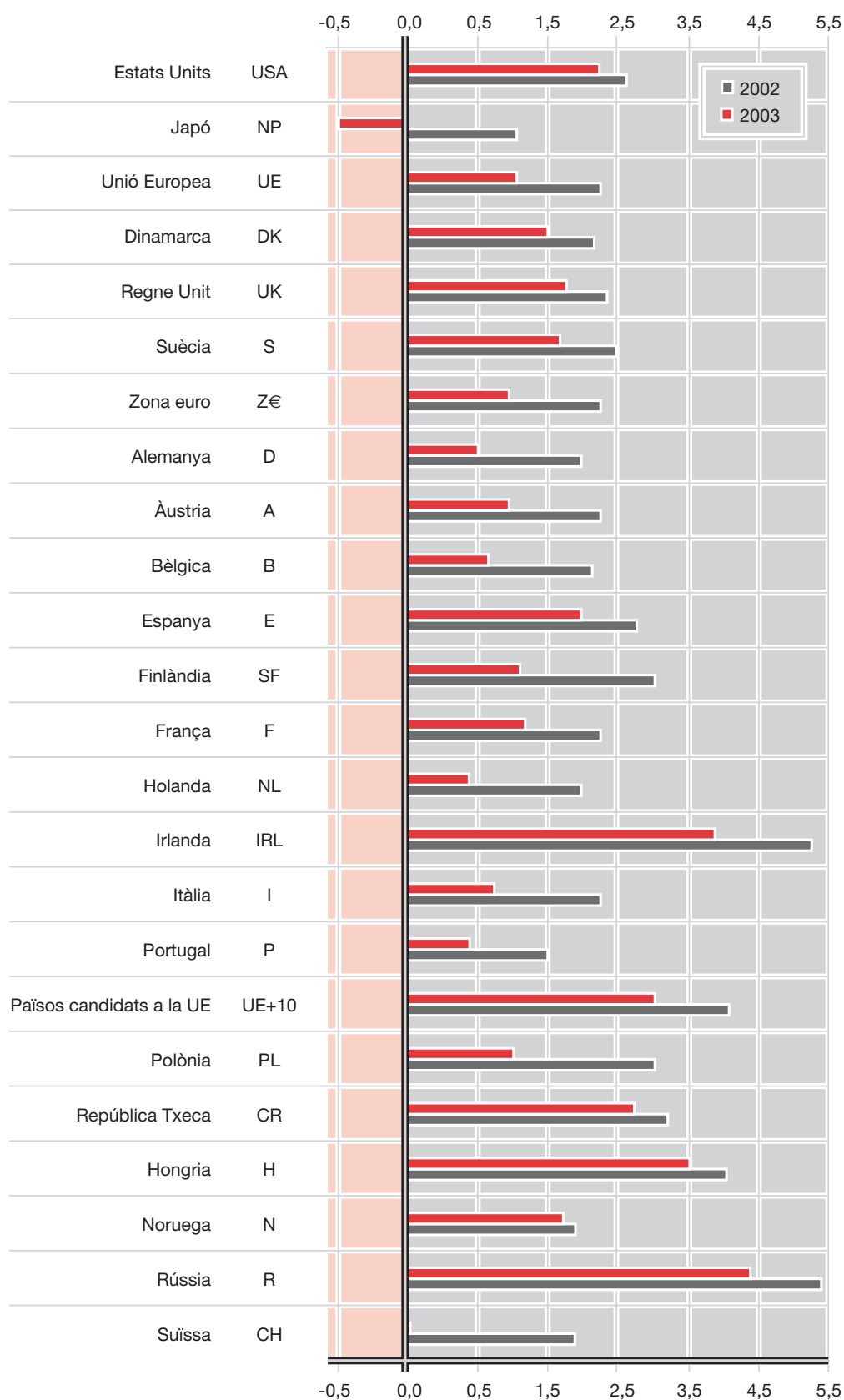
		PIB		Taxa d'atur		Inflació		Consum privat	
		2002	2003	2002	2003	2002	2003	2002	2003
Estats Units	USA	2,3	2,6	5,9	6,3	1,5	2,3	2,9	2,3
Japó	NP	-0,5	1,1	5,5	5,6	-1,0	-0,6	1,0	1,0
Unió Europea	UE	1,1	2,3	7,7	7,6	2,1	1,8	1,4	2,4
Dinamarca	DK	1,5	2,2	5,1	5,1				
Regne Unit	UK	1,7	2,4	5,2	5,3	1,9	2,1	3,5	2,4
Suècia	S	1,6	2,5	4,2	4,2				
Zona euro	Z€	0,9	2,3	8,4	8,2	2,1	1,6	0,8	2,3
Alemanya	D	0,5	2,0	8,3	8,3	1,4	1,1	-0,3	2,3
Àustria	A	0,9	2,3	4,3	3,8				
Bèlgica	B	0,6	2,2	6,9	7,1				
Espanya	E	2,0	2,7	10,7	9,9	2,8	2,4		
Finlàndia	SF	1,1	3,0	9,4	9,3				
França	F	1,2	2,3	9,0	8,9	1,8	1,4	1,9	2,3
Holanda	NL	0,4	2,0	2,9	3,2				
Irlanda	IRL	3,8	5,3	4,5	4,7				
Itàlia	I	0,7	2,3	9,3	8,9	2,4	1,8	0,3	2,3
Portugal	P	0,4	1,5	4,7	5,1				
Països candidats a la UE ¹	UE+10	3,0	4,1						
Polònia	PL	1,0	3,0						
República Txeca	CR	2,7	3,2						
Hongria	H	3,5	4,0						
Noruega	N	1,7	1,9	3,6	3,6				
Rússia	R	4,4	4,9						
Suïssa	CH	0,0	1,9	2,7	2,7				

1. Estònia, Letònia, Lituània, Polònia, República Txeca, Eslovàquia, Hongria, Eslovènia, Xipre i Malta.

Font: FMI, perspectives setembre 2002.

Previsions de creixement del PIB (en %) dels principals socis turístics i comercials de les Illes Balears

Font: FMI, setembre 2002

Indicadors de l'economia internacional i de la Unió Europea			1 any enrere	
	Període	Taxa	Taxa	
Estats Units				
Producte interior brut ^a	2n trimestre	2,1%	1,2%	
Taxa d'atur	juny 2002	5,9%	4,6%	
Índex de preus de consum	juny 2002	1,1%	3,2%	
Japó				
Producte interior brut ^a	2n trimestre	-0,9%	-0,7%	
Taxa d'atur	juny 2002	5,4%	4,9%	
Índex de preus de consum	juny 2002	-0,7%	-0,8%	
Regne Unit				
Producte interior brut ^a	2n trimestre	1,2%	2,1%	
Taxa d'atur	juny 2002	5,1%	5,0%	
Índex de preus de consum	juny 2002	1,0%	1,9%	
Zona euro				
Producte interior brut ^a	2n trimestre	0,3%	1,7%	
Taxa d'atur	juny 2002	8,4%	8,0%	
Índex de preus de consum	juny 2002	1,7%	3,0%	
Alemanya				
Producte interior brut ^a	2n trimestre	0,1%	0,6%	
Taxa d'atur ^b	juny 2002	8,3%	7,7%	
Índex de preus de consum	juny 2002	0,8%	3,1%	
França				
Producte interior brut ^a	2n trimestre	1,0%	2,3%	
Taxa d'atur	juny 2002	9,0%	8,6%	
Índex de preus de consum	juny 2002	1,4%	2,1%	
Itàlia				
Producte interior brut ^a	2n trimestre	0,2%	2,0%	
Taxa d'atur	abril 2002	9,0%	9,5%	
Índex de preus de consum	juny 2002	2,2%	3,1%	
Espanya				
Producte interior brut ^a	2n trimestre	2,0%	2,9%	
Taxa d'atur	juny 2002	11,5%	10,6%	
Índex de preus de consum	juny 2002	3,4%	4,2%	

a. Taxa de variació del període sobre el mateix període de l'any anterior.

b. Taxa d'atur harmonitzada de la UE.

Font: NBER, OCDE, Eurostat, INE i Ministeri d'Economia.

La borsa i un possible atac a Iraq són, ara com ara, els principals factors desestabilitzadors de l'economia nord-americana, però també de la zona euro per l'indiscutible efecte d'arrossegament que aquesta economia té sobre l'europea.

Regne Unit

Pel que fa al Regne Unit, en el primer trimestre de 2002 el PIB enregistrarà un creixement interanual de l'1,1%. En el segon trimestre, la taxa de creixement del producte interior brut augmentà lleugerament fins a l'1,2%. Al mateix període del 2002, aquesta taxa se situava en el 2,1%.

Els indicadors econòmics assenyalen una recuperació del sector industrial i de les exportacions en el segon trimestre de l'any a causa de l'augment de la demanda externa (sobretot procedent dels Estats Units), com del manteniment de la fortalesa de la demanda interna.

Pel que fa al mercat de treball, la taxa d'atur s'ha mantingut molt baixa al llarg de l'any. Al juny de l'exercici corrent, la taxa d'atur era del 5,1% i al mes d'agost se situava en el 3,1%.

El comportament de l'índex de preus de consum també ha estat molt positiu per aquesta economia. Al mes de maig la taxa d'inflació interanual se situava en l'1,8%, mentre que al mes de juny de 2002 la taxa era només de l'1,0%. Cal esmentar que al juny del 2001 se situà en l'1,9%.

Per la seva banda, el Banc d'Anglaterra ha mantingut els tipus d'interès oficials en el 4%.

A juny del 2002, l'OCDE preveu un creixement del producte interior brut del Regne Unit de l'1,9% pel conjunt de l'any, mentre que les previsions per al 2003 l'eleven fins al 2,8 percentual.

Zona euro

Quant a la zona euro, la informació disponible sobre la seva evolució econòmica mostra que la fase de recuperació econòmica que es va deixar entreveure a principis de l'any 2002 continua, encara que de forma més moderada del que es podia preveure inicialment. De fet, les conclusions de l'Informe de Lisboa presentat aquest mes de setembre pel Fòrum Econòmic Mundial, posa de relleu que l'economia de la Unió Europea mostra un mal comportament i que s'està endarrerint en relació amb els Estats Units i a altres països de l'OCDE. Segons el darrer Informe de l'OCDE l'economia de la zona euro no creixerà més de l'1,25% l'any 2002, i s'espera que el 2003 s'acceleri fins al 3%.

En termes generals es pot dir que les perspectives de recuperació de la zona euro depenen fonamentalment de la capacitat d'expansió de la formació bruta de capital, després del període d'estancament viscut durant el 2001. En aquest sentit, la laxitud de les condicions monetàries i financeres, l'esgotament del procés d'ajust dels inventaris i la previsible expansió de les exportacions, en cas de confirmar-se la reactivació de l'economia nord-americana, són, entre d'altres, factors que haurien d'afavorir el dinamisme de la inversió en aquesta àrea en els propers mesos. A més a més, el fet que les famílies europees presentin unes taxes d'estalvi superior i un endeutament, en termes de renda disponible, inferior a les famílies dels Estats Units, fa que els fonaments de l'economia europea siguin més sòlids a l'hora d'afrontar aquesta futura fase de recuperació.

Tot i així, el comportament dels països de la zona euro no és homogeni. Així, per exemple, mentre a França i a Espanya el consum i la formació bruta de capital fix enregistraren taxes de creixement positives als primers mesos de l'any, a Itàlia i a Alemanya ambdós components del producte interior brut experimentaren contraccions. Per altra banda, el dinamisme de les vendes a l'exterior per part d'Alemanya i França no foren compartides ni per Espanya ni per Itàlia.

Les darreres dades disponibles sobre l'evolució de l'economia francesa no són encoratjadores. La caiguda de la producció industrial en un 1% en relació amb la taxa enregistrada al mes de juny han augmentat les incerteses sobre la recuperació de l'economia europea. A més a més, aquesta situació acaba repercutint en el mercat de treball amb retallades importants de llocs de feina.

Per altra banda, el govern italià ha revisat recentment les seves previsions de creixement per a l'exercici corrent, situant-lo en el 0,6% enfront de la darrera estimació de l'1,3%, una vegada conegudes les dades de la Comptabilitat Nacional que indiquen una activitat econòmica propera a l'estancament. De fet, el menor creixement de l'economia en el primer semestre del 2002 (0,2% en taxa intertrimestral no anualitzada) ha obligat l'Executiu a rebaixar les expectatives per al 2003 fins al 2,3%. Cal recordar que les previsions de creixement de l'OCDE per a l'economia italiana al juny del 2002, eren de l'1,5% per a aquest exercici i del 2,8% per al 2003.

En aquest context caracteritzat per una demanda interna debilitada i unes exportacions que van en descens, la Comissió Europea ha decidit rebaixar les previsions de creixement de la zona euro per al tercer trimestre de l'any. Així, segons les darreres estimacions d'aquest organisme el producte interior brut de la zona euro podria créixer entre un 0,3% i un 0,6% en aquest tercer trimestre.

Els preus a la zona euro presentaren un comportament alcista durant el primer trimestre de 2002 provocat, principalment, per l'evolució dels preus de l'energia i dels serveis. Sobre l'índex harmonitzat de preus de consum tingueren un efecte negatiu l'augment d'alguns preus administrats i dels impostos indirectes a principis de l'any 2002, així com el possible efecte d'arrodoniment a conseqüència de la introducció de l'euro. Al març, aquest índex creixia en termes interanuals un 2,5%. Al mes de juny l'IHPC passà a ésser de l'1,8%.

Així, el segon trimestre s'ha caracteritzat per la moderació en el ritme d'increment de preus, tot i que aquesta favorable evolució ha estat deguda als components més volàtils, com són els aliments no elaborats i l'energia, mentre que els preus de la resta de béns han mostrat resistència a la desacceleració.

L'IPSEBENE –índex que exclou els preus dels béns energètics i dels aliments no elaborats– reflectia a principis d'any un lleuger augment en el seu ritme de creixement i la seva taxa de variació al març era del 2,6%, taxa que s'ha mantingut estable en aquest 2,6% en el període gener a juny.

Per la seva banda, l'IPRI manté una relativa estabilitat en el ritme de decreixement que enregistra des de finals de 2001.

Els indicadors de preus de la zona euro apuntaven als primers mesos del 2002 cap a una lleugera moderació de les tensions inflacionistes al llarg de l'any, que s'explicaria en bona part tant pels efectes de la depreciació del tipus de canvi, com per les crisis alimentàries del 2001, tot i que es posava de manifest que el comportament final dels preus estaria molt condicionat tant per l'evolució dels preus energètics, com per l'evolució dels salaris.

El darrer Informe de l'Eurostat posà de manifest un lleuger augment de la taxa d'inflació que se situà, segons dades provisionals, en l'1,9% al mes de juliol. En aquest context, el Banc Central Europeu ha mantingut sense canvis els tipus d'interès de les operacions principals al llarg del primer semestre de 2002 i es pot esperar que continuï en la mateixa línia atesa la debilitat de l'activitat econòmica i la inestabilitat que encara pateixen els mercats financers.

Les previsions de creixement de l'economia espanyola per al conjunt de l'any, així com els factors explicatius dels diferents components del producte interior brut, tant pel costat de l'oferta com pel costat de la demanda en el segon trimestre d'aquest exercici, assenyalen com a element clau del comportament de l'economia espanyola la influència que el context internacional exerceix sobre aquesta.

Així, a la reunió dels ministres d'Economia i Finances de la Unió Europea celebrada a Copenhaguen a principis del mes de setembre, s'ha posat de manifest que la recuperació que s'esperava que tingués lloc durant el segon semestre de l'any serà més feble del que estava previst i que, per al conjunt de l'any, el creixement dels països de la Unió Europea no excedirà de l'1%. Paral·lelament, els governadors dels bancs centrals del G-10 reunits a Basilea també han assenyalat que el creixement econòmic mundial és més lent del que calia esperar, tot i que, en principi (i sense tenir en compte l'impacte que sobre l'economia mundial podria tenir una acció militar contra l'Iraq), sembla ésser que no hi ha perill d'entrar en recessió.

Com a conseqüència, recentment el Ministeri d'Economia ha rebaixat per segona vegada enguany la previsió de creixement de l'economia espanyola per al 2002: des del 2,9% que figurava als pressuposts generals de l'Estat per al 2002 es va passar al 2,4%; i del 2,4 al 2,2% actual. Aquesta rebaixa en les previsions de creixement ha confirmat els pronòstics de molts d'analistes en el sentit que la previsió inicial del Govern del 2,9% era excessiva. Sense anar més lluny, la passada primavera la Comissió Europea preveia que el creixement de l'economia espanyola en el conjunt del 2002 se situaria al voltant del 2,1%.

Tot i així, cal assenyalar el fet que, al contrari del que ha succeït en anteriors moments de desacceleració econòmica, Espanya ara com ara ha incrementat el seu diferencial de creixement respecte al conjunt d'Europa, i és el país capdavanter entre les grans economies de la Unió Europea en aquest sentit. L'economia espanyola es fonamenta en el marc d'estabilitat econòmica, i de la capacitat de preservar aquest marc pot dependre l'evolució de l'economia espanyola en un futur proper.

Les dades de la Comptabilitat Nacional trimestral d'Espanya de l'INE en el segon trimestre de 2002 posen de manifest que la desacceleració econòmica pot estar tocant fons, i possiblement no es podrà començar a parlar de recuperació econòmica fins entrat l'exercici 2003.

L'economia espanyola segueix creixent en el segon trimestre de 2002 a una taxa interanual del 2%, a pesar de la desacceleració de l'activitat a la resta d'economies del món. Pel que fa al creixement inter-

trimestral aquest se situa en el 0,4%, una dècima per sota de l'enregistrat en el període precedent.

A l'evolució del segon trimestre les variables que fins ara han sostingut l'activitat econòmica han començat a alentir-se. En aquest sentit, cal fer una especial referència a l'aportació menys expansiva de la demanda interna al creixement agregat del producte interior brut, que s'ha vist limitada a l'1,6% enfront del 2,2% que assolí al primer trimestre. La menor despesa en alimentació i en béns durables ha suposat una contracció de la despesa en consum final de les llars en sis dècimes per sota de l'enregistrada en el trimestre anterior.

La variació interanual d'aquest component de la demanda se situa en el segon trimestre en l'1,8%. Per la seva banda, el consum de les administracions públiques també ha vist reduït el seu avanç.

La formació bruta de capital fix s'accelera lleugerament fins a l'1,3%, atesa la petita millora en el comportament dels béns d'equipament i en la construcció. És precisament en el sector de la construcció on segueix concentrat tot l'esforç inversor.

Pel que fa al sector exterior, cal dir que la demanda externa neta ha millorat la seva aportació al creixement del producte interior brut trimestral, atesa la recuperació de les exportacions (-1,4%) basades en un rebrot del comerç mundial, i d'una contracció més intensa en les importacions (-2,5%).

En qualsevol cas, preocupa especialment el deteriorament sofert pel sector turístic, que es podria fer més evident en els propers trimestres un cop conegudes les dades definitives del comportament d'aquest sector transcorreguts els mesos d'estiu. La caiguda del turisme internacional ha afectat també Espanya, tal com es desprèn de la disminució de les pernoctacions en establiments hotelers o dels ingressos per turisme en els cinc primers mesos de l'any respecte als cinc primers mesos de l'any anterior, a pesar d'haver-se incrementat el nombre de visitants.

L'anàlisi dels diferents components del producte interior brut pel costat de l'oferta és bastant heterogeni. El creixement es veu impulsat sobretot pel comportament de la construcció i de la branca de serveis destinats al mercat. Segons les previsions recollides a l'Informe Econòmic Anual 2001 elaborat per les cambres de Comerç presentat a mitjan any 2002, el sector de la construcció creixerà a Espanya una mitjana del 4% en el conjunt de l'any, fet que suposa una desacceleració respecte de l'activitat enregistrada l'any 2001, que cresqué un 5,5%, segons dades de l'Institut Europeu de la Construcció (Euroconstruct). Tot i així, l'augment de l'activitat constructora a Espanya segons aquesta mateixa font serà molt superior a la

mitjana del 0,6% fixada per al conjunt de la Unió Europea.

Per la seva banda, les branques primàries accentuen la seva caiguda, mentre que les industrials es mouen en un cert marc d'estabilitat.

El nivell d'ocupació en l'economia, segons dades de l'INE, ha crescut de forma moderada en termes de llocs de treball equivalents a temps complet, i s'ha situat en l'1,4%. Aquest creixement es deu a la favorable evolució de l'ocupació en el sector industrial que ha compensat la desacceleració de l'ocupació en el sector de la construcció i en el sector primari.

A preus corrents, el producte interior brut ha enregistrat un creixement del 6% en el segon trimestre de 2002, respecte al mateix període de l'any anterior, i ha generat un creixement del deflactor implícit del 3,9%, una dècima superior a la del període precedent.

Pel que fa a la distribució primària de les rendes a preus corrents, el cost laboral per unitat de producte de l'economia ha desaccelerat el seu creixement i s'ha situat en el 2,9 percentual, un punt per sota del deflactor del producte interior brut trimestral. Per la seva banda, els impostos nets sobre la producció i les importacions han accelerat el seu ritme d'avanç d'una manera significativa, mentre que l'excedent brut d'explotació i les rendes mixtes ho fan de forma més moderada.

El indicador de preus finals de l'economia han anat recollint al llarg de l'any l'augment de la inflació que s'enregistrà a començaments del 2002. Concretament, l'índex de preus de consum (IPC) s'ha incrementat un 3,5% interanual en la mitjana del segon trimestre (quatre dècimes més que en el trimestre anterior) segons el que es desprèn del darrer Butlletí Econòmic publicat pel Banc d'Espanya. La inflació subjacent (aproximada per l'IPSEBENE) s'ha incrementat un 4% en relació amb el segon trimestre de 2001. D'aquesta manera, al mes de juny, la taxa interanual de l'IPC fou del 3,4%, i la de l'IPSEBENE del 4,1%.

L'acceleració de l'IPC s'explica, encara que amb diferent grau, pel comportament de tots els seus components i queda també recollida a l'índex harmonitzat de preus de consum (IHPC), la qual cosa contrasta amb l'evolució de la inflació en la resta de països de la Unió Econòmica i Monetària en aquest període. El diferencial d'inflació d'Espanya respecte de la zona euro arriba a 1,6 punts percentuals al mes de juny.

També l'índex de preus industrials (IPRI) eleva la seva taxa de variació en el conjunt del segon trimestre de 2002 i assoleix, segons les dades del Banc d'Espanya, un creixement interanual del 0,6%.

- El quadre macroeconòmic de l'economia espanyola. Previsions de creixement per a l'exercici 2002 i per al 2003.

A principis d'agost del 2002, el Ministeri d'Economia anuncià una nova revisió a la baixa de les seves expectatives de creixement per a aquest exercici econòmic (la segona en el que va d'any), que se situen bastant lluny de les estimacions realitzades durant l'elaboració dels pressuposts generals de l'Estat per al 2002. A finals de 2001, les previsions indicaven un creixement de l'economia espanyola al voltant del 3,2% i una evolució de la inflació del 2%.

Les incerteses que envolten la situació econòmica internacional han conduït necessàriament a una revisió d'aquestes previsions que, avui, se situen en un 2,2% quant al creixement de l'economia espanyola per al 2002 i a una taxa d'inflació esperada del 3,5% enlloc del 2% inicialment anunciat.

A pesar d'aquesta segona revisió duta a terme pel Ministeri d'Economia, i segons el que es desprèn del quadre macroeconòmic elaborat per l'Estat, es confia que l'esperada recuperació econòmica tingui lloc l'any 2003, sobre la base d'una favorable evolució de l'entorn internacional i de l'augment del comerç mundial. En aquest sentit, un dels aspectes més importants per al futur de la nostra economia és el de la competitivitat exterior.

Quant a la situació internacional, cal dir que als Estats Units comencen a posar-se de manifest símptomes que permeten pensar en una recuperació econòmica gradual que es podria consolidar l'any 2003, tot i que aquests símptomes encara no s'han reflectit a Europa. Al contrari, un nou element d'incertesa s'hi ha afegit: l'increment del preu del petroli motivat per la possible guerra contra l'Iraq.

Però a Europa la situació és lleugerament distinta, sobretot per la feblesa que continua mostrant l'economia alemanya i que no sembla tenir sortida a curt termini, la qual cosa dificulta la recuperació de les economies europees en general, i de l'espanyola, en particular.

**Evolució i perspectives de l'economia espanyola. Dades corregides d'efectes estacionals i de calendari.
Taxes de variació interanual a preus constants de 1995 (en %)**

	2000	2001	2002 ¹	2003 ¹	2001 per trimestres				2002	
					I	II	III	IV	I	II
Despesa en consum final	4,2	2,6	2,2	2,9	2,6	2,4	2,9	2,7	2,2	1,7
Despesa en consum final de les llars	3,9	2,5			2,2	2,3	2,9	2,7	2,4	1,7
Despesa en consum final de les ISFLLL	4,6	1,2			4,8	1,6	-0,4	-1,0	-0,9	-0,1
Despesa en consum final d'AP	5,0	3,1			3,5	3,0	3,1	2,6	1,9	1,5
Formació bruta del capital fix	5,7	3,2	1,9	3,8	5,0	3,9	2,6	1,5	1,1	1,3
Béns d'equipament	4,7	-1,2			3,3	-0,3	-2,8	-4,8	-5,0	-4,4
Construcció	6,1	5,8			6,3	6,3	5,7	5,0	4,4	4,6
Altres productes	6,0	3,4			4,1	4,0	3,4	2,0	1,6	1,1
Variació d'existències ²	-0,1	0,0			-0,4	0,2	-0,6	0,6	0,2	0,0
Demanda interna²	4,5	2,8	2,1	3,1	2,8	3,0	2,3	3,0	2,2	1,6
Exportació de béns i serveis	10,0	3,4	-0,1	4,3	9,7	4,7	2,2	-2,4	-2,5	-1,4
Exportació de béns (FOB)	10,0	2,3			8,8	3,9	1,3	-4,3	-3,6	-2,5
Exportació de serveis	10,2	6,0			11,9	6,4	4,4	1,9	0,0	1,1
Importació de béns i serveis	10,6	3,5	0,1	4,6	8,3	6,4	0,1	-0,2	-1,8	-2,5
Importació de béns (FOB)	10,5	3,0			8,0	5,6	-0,6	-0,5	-1,8	-2,3
Importació de serveis	11,0	6,2			10,2	10,1	3,6	1,2	-1,4	-3,4
Aportació del sector exterior			0,0	-0,2						
PIB a preus de mercat	4,2	2,7	2,2	3,0	3,0	2,4	3,0	2,3	2,0	2,0
Branques agrària i pesquera	1,6	-3,1			-2,7	-3,9	-0,6	-5,2	-2,3	-3,8
Branques energètiques	4,3	2,8			4,4	3,0	1,6	2,3	5,6	7,2
Branques industrials	4,0	1,2			0,9	1,9	3,3	-1,4	-2,0	-2,4
Construcció	6,4	5,4			5,9	5,7	5,2	4,9	4,6	4,8
Branques dels serveis	4,0	3,2			3,4	3,4	3,3	2,9	2,6	2,8
Serveis de mercat	4,2	3,3			3,6	3,6	3,3	2,7	2,5	2,8
Serveis de no mercat	3,3	2,9			2,5	2,8	3,1	3,4	3,1	2,7
Imposts nets sobre els productes	5,1	2,4			4,8	-3,2	0,4	7,5	4,2	3,8
IVA que grava els productes	5,1	2,5			5,6	-5,9	-0,5	11,3	5,4	4,0
Imposts nets sobre els productes importats	6,8	0,4			3,7	2,0	-3,1	-0,8	-7,2	-0,8
Altres impostos sobre els productes	5,0	2,1			3,3	2,0	2,5	0,8	2,5	3,6
Ocupació (en llocs de feina equivalents a temps complet)	3,4	2,4	1,1	1,8	3,5	2,4	1,9	1,8	1,3	1,4
Branques agrària i pesquera	-3,1	0,4			3,9	0,6	-1,7	-1,2	-5,0	-5,4
Branques energètiques	0,0	-2,6			-1,2	-2,4	-3,3	-3,7	-4,4	-3,3
Branques industrials	2,8	1,6			3,3	2,0	1,3	-0,2	-1,4	-0,6
Construcció	7,0	5,4			5,4	6,7	4,6	4,9	4,9	3,7
Branques de serveis	3,8	2,4			3,3	2,0	2,0	2,2	2,3	2,4
Serveis de mercat	4,4	2,3			2,5	1,9	2,3	2,5	2,6	2,6
Serveis de no mercat	2,5	2,4			4,9	2,2	1,2	1,5	1,7	2,0
Atur (% població activa nova EPA)²					10,9	10,4	10,3	10,5	11,5	11,1
Índex de preus de consum					3,9	4,2	3,4	2,7	3,1	3,4
(darrer mes del període ³)										

ISFLLL. Institucions sense finalitat de lucre, llevat de les llars.

AP. Administracions públiques.

1. Previsió del Ministeri d'Economia, agost de 2002.

2. Aportació al creixement del PIB a preus de mercat.

3. Per al 2001, base 1992. Per al 2002, nova metodologia, base 2001.

Font: INE, Ministeri d'Economia i Banc d'Espanya.

4. Balears

En el segon trimestre de 2002 el producte interior brut (PIB) de les Illes Balears assolí una taxa interanual del 0,9%, per sota de la taxa assolida per al conjunt d'Espanya (2,0%) però per sobre de la Unió Europea (0,4%) i de la zona euro (0,3%).

Per al conjunt de l'any 2002, es preveu, ara per ara, que el creixement serà de l'1,7%. I per l'any 2003, del 2,6%.

Evolució i perspectives de l'economia balear. Taxes de variació interanual del PIB a preus constants (en %)

PIB	2001 per trimestres				2001	2002 per trimestres				2002 (p)
	I	II	III	IV		I (e)	II (e)	III (p)	IV (p)	
	3,5	3,3	3,2	2,9	3,2	1,3	0,9	1,9	2,5	1,7

e: estimació. p: previsió.

Font: Conselleria d'Hisenda i Pressuposts.

4.1. Sector agrari i pesquer

Evolució i perspectives del sector agrari i pesquer.

Taxes de variació interanual del PIB a preus constants (en %).

2002
Previsió
2,6

Font: Conselleria d'Hisenda i Pressuposts.

L'estiu fou excepcionalment plujós i amb temperatures moderades, fet que afectà de manera diversa els diferents conreus.

Les pluges foren especialment beneficioses, entre altres coses, per als conreus d'alfals, melons, síndries, tomàtiques, cols, ametlles, oliva i blat de moro, emperò menys per a altres cereals i el raïm.

La collita de blat es va haver de retardar, i gran part no es podrà destinar més que per a pinso.

El raïm no aconseguí el punt de maduració desitjable. A causa de la humitat i la calor es van haver de fumigar les vinyes dues vegades per evitar l'aparició de fongs i malalties (míldiu i *botrytis cinerea*, coneguda popularment com a cendrada), cosa que no afecta la qualitat del vi. A més, la verema es va haver de fer almenys dues vegades per tal de triar el raïm bo. S'avançà el vermar de la varietat *moscatell*, mentre que s'ajornà el d'altres varietats com la *chardonnay*.

La manca de maduració significarà menys vi de qualitat a causa de la menor graduació. A més a més les vinyes velles patiren encara els efectes de les sequeres dels anys anteriors.

La *botrytis cinerea* o cendrada també afecta els fruits i hortalisses, encara que no es detectaren pèrdues significants.

Es va haver de retardar la plantació de la segona collita de patata a sa Pobla. Emperò les conseqüències no foren tan greus com les de les pluges del mes d'abril.

La producció d'olives també fou beneficiada per les abundants pluges, especialment a la vall de Sóller i en altres zones que no es veren afectades pels temporals de novembre. A l'agost les oliveres tenien el fruit del conreu d'enguany i la flor del que hauria de ser el conreu del pròxim any. A més les pluges han ajudat a vèncer les malalties que patien les oliveres arran de les sequeres d'anys anteriors.

Es notà un descens en les vendes dels productes hortofructícoles, a causa de la menor afluència turística i del fet que els residents han reduït les sortides a restaurants, perquè, entre altres raons, hi ha hagut pujades en els preus després de l'entrada de l'euro i a una major prudència a l'hora de gastar.

La producció d'ametlla s'estima que és enguany un 20% inferior a la de l'any passat, encara que el preu de 2,58 € per quilogram significa un augment del 13,1%, gràcies al fet que s'ha pogut comercialitzar un mes i mig abans que la producció americana.

Les vendes de l'agricultura ecològica es mantingueren estables, malgrat que el seu pes en el conjunt del sector és encara molt reduït (3.231 hectàrees l'any 1998). Cal destacar que aquests productes van destinats a consumidors que cerquen qualitat, mentre que les vendes a hotels, restaurants i comerç tradicional suposen un volum petit respecte de la facturació total. Es comencen a reintroduir els bous de raça autòctona mallorquina, criats sense pinsos, per a la comercialització de carn de qualitat.

Indicadors del sector agrari i pesquer	1r trimestre		acumulat any agrícola. Setembre a juny	
	Nombre	Variació	Nombre	Variació
Afiliats a la Seguretat Social en el sector, mitjana	6.619	-1,2%	6.837	-2,4%
Taxa d'atur en el sector	1,8%	0,1%	1,8%	0,1%
Aturats registrats subsector agricultura, mitjana	124	6,3%	128	1,0%
Aturats registrats subsector pesquer, mitjana	14	-24,6%		
Facturació elèctrica (MWh)	18.577	7,0%	55.281	0,2%
Gasoli B, vendes en milers de litres	20.644	6,3%	59.907	5,9%
Matriculació de tractors industrials	n.d.		n.d.	

Font: Tresoreria Territorial de la Seguretat Social, INEM, Institut Social de la Marina, Gesa-Endesa, CLH i Direcció General de Trànsit.

L'aqüicultura, que a les Illes produeix al voltant de 260 tones d'orades, llobarros i oblades per un valor d'uns 1,2 milions d'euros, començà a assajar noves espècies, com el pop i el llenguado.

Durant el segon trimestre el nombre d'afiliats a la Seguretat Social en el sector primari es reduí un 1,2%. Malgrat que el nombre d'aturats augmentés un 6,3%, la taxa d'atur continua situant-se a nivells molt baixos, de l'1,8%, per sota fins i tot del que es considera la taxa de plena ocupació (3%).

Altres indicadors mostraren dinamisme: la facturació elèctrica augmentà un 7,0% —encara que des del setembre registri un creixement de només un 0,2%—, mentre que les vendes de gasoli B s'incrementaren un 6,3%.

Mercat exterior

Durant els primers sis mesos de l'any destacaren les vendes de 886 tones de formatge per un import de

2,9 milions d'euros, un augment del 22,3%, i destinat quasi exclusivament al mercat italià. Es tracta en gran part de la producció d'El Caserío a Menorca.

Les fortes pluges d'abril minvaren les exportacions de patata. Se n'exportaren 14.072 tones, un 0,8% menys que el 2001, per un import total de 7,2 milions d'euros (-8,8%). El Regne Unit i Dinamarca foren els principals importadors de patata balear.

Cal esmentar també l'exportació de 1.065 tones de goma de garrofi a dinou mercats diferents, dels quals destacaren Alemanya, Japó i Holanda. Aquest principals mercats mostraren una evolució positiva, però el conjunt de les exportacions minvaren (-4,4%), i es totalitzaren unes vendes per valor de 6,4 milions d'euros.

Finalment farem referència a les exportacions de vins i licors, més pel seu creixement (23,9%) i els canvis experimentats en els darrers anys que per la importància de les xifres en termes absoluts. Els principals mercats foren Alemanya, Àustria, Estats Units i Andorra.

Exportacions – principals mercaderies agrícoles exportades des de les Balears gener a juny

Producte	Principals destinacions	Pes (tones)	Variació en el pes	Import (milers d'euros)	Variació en l'import
Formatge	Total	886	14,6%	2.873	22,3%
	Itàlia	866	13,4%	2.792	20,6%
Patates	Total	14.072	-0,8%	7.156	-8,8%
	Dinamarca	2.146	-33,5%	1.318	-20,3%
	Regne Unit	9.487	1,4%	5.068	-2,7%
Goma de garrofi	Total	1.065	-2,9%	6.439	-4,4%
	Alemanya	225	-3,7%	1.547	1,8%
	Japó	197	40,8%	1.392	33,2%
	Holanda	162	48,6%	1.127	66,0%
Vins i licors	Total	96	-38,0%	369	23,9%

Font: Tresoreria Territorial de la Seguretat Social, INE, Gesa-Endesa i Ministeri d'Indústria.

4.2. Indústria i energia

Evolució i perspectives del sector industrial i energètic.

Taxes de variació interanual en cicle – tendència del PIB a preus constants (en %)

2001 per trimestres				2001	2002	
I	II	III	IV		I (e)	II (e)
2,4	2,7	2,5	2,2	2,5	1,0	0,8

e: estimació.

Font: Conselleria d'Hisenda i Pressuposts.

La feblesa de la demanda exterior i del consum ha incidit en l'evolució del sector, que durant el primer trimestre assolí una taxa interanual de creixement de l'1,0% (la primera estimació fou de l'1,1%) i del 0,8% durant el segon trimestre. Per al conjunt de l'any s'estima un creixement del 2,0%.

Els indicadors del sector de la indústria i l'energia continuaren mostrant feblesa, amb un creixement interanual del 0,8% durant el segon trimestre.

El nombre d'afiliats a la Seguretat Social restà pràcticament estable tant pel que fa al segon trimestre com per l'acumulat de gener a juny (-0,6% i -0,7% respectivament).

El cost laboral per hora efectiva fou d'11,94 € (5,4%). El cost laboral total per treballador i mes assolí els 1.772,56 €, xifra que representà un increment del 6,0%. El cost salarial ordinari per treballador i mes fou de 1.191,79 € (3,2%), mentre que l'import de les cotitzacions obligatòries fou de 451,91 € (4,7%).

El nombre d'hores efectives augmentà a major ritme que el de les hores pagades; emperò per al conjunt dels sis primers mesos de l'any el nombre d'hores efectives per treballador i mes fou un 1,5% inferior, mentre que el nombre d'hores pagades per treballador i mes restà quasi estable (0,2%).

Pel que fa a la facturació elèctrica en el sector, aquesta augmentà un 2,5% en el segon trimestre, impulsada principalment pel fort creixement en el subsector de l'energia (10,1%).

L'indicador de producció industrial elaborat per la Conselleria d'Hisenda i Pressuposts mostra certa recuperació, passant d'un índex mitjà en el primer trimestre de 101,3 al 103,3 del segon trimestre. Tot i així encara mostra diferències interanuals negatives (-0,8). Per la seva banda, de l'indicador de producció industrial per a Balears de l'INE només es disposa de les dades de gener a abril, que mostraven una mitjana de 111,6 per sobre de l'índex mitjà del mateix període de 2001 (108,8).

Indicadors del sector de la indústria i l'energia	2n trimestre		acumulat any	
	Nombre	Variació	Nombre	Variació
Afiliats SS per compte d'altri, mitjana	26.318	-0,6%	25.979	-0,7%
Cost laboral per hora efectiva, €	11,94	5,4%	11,86	7,6%
Cost laboral total per treballador i mes, €	1.772,59	6,0%	1.741,89	6,1%
Cost salarial ordinari per treballador i mes, €	1.191,79	3,2%	1.188,42	4,9%
Cost de les cotitzacions obligatòries, €	451,91	4,7%	451,62	5,8%
Hores pagades per treballador i mes	166,4	0,1%	166,7	0,2%
Hores efectives per treballador i mes	148,5	0,6%	146,9	-1,5%
Facturació elèctrica (MWh)	82.032	2,5%	161.130	2,4%
Facturació elèctrica subsector de l'energia	16.506	10,1%	33.424	11,3%
Facturació elèctrica subsector de la indústria ¹	65.526	0,8%	127.706	0,3%
Indicador de la producció industrial, mitjana	103,3	-0,8%	102,3	-2,0%
Índexs de l'Enquesta d'opinions empresarials, mitjana				
Cartera de comandes – total sector industrial	-42,3	-60,7	-45,5	-53,0
Cartera de comandes – béns de consum	-40,0	-61,3	-48,0	-67,5
Tendència de la producció	-3,3	-5,7	8,8	9,2

1. Facturació elèctrica en el sector industrial, excepte subsector energètic: revenedor, generació d'electricitat i de gas i extracció de carbó.

Font: Tresoreria Territorial de la Seguretat Social, INE, Gesa-Endesa i Ministeri d'Economia.

Els índexs mitjans de l'Enquesta d'opinions empresarials també mostren signes de pessimisme en el sector. Així, els referits a la cartera de comandes, tant per al conjunt del sector com per a la indústria de béns de consum són negatius (-42,3 i -40,0), per sota de les mitjanes del mateix trimestre de 2001 (18,3 i 21,3 respectivament). Cal destacar l'increment de 24 punts que tingué l'índex referit a la tendència de la producció en el primer trimestre, fet que deixa la mitjana del primer semestre en 8,8, per sobre del -1,7 del mateix període de 2001.

La compra de Majòrica per un grup inversor de capital espanyol donà certa tranquil·litat a proveïdors i a assalariats, encara que a costa de la negociació de la reducció dels deutes i de la regularització de l'ocupació.

S'analitza a continuació l'evolució de les diferents activitats del sector a partir de la facturació d'energia elèctrica.

Durant el segon trimestre de l'any destacaren en el subsector de l'energia les facturacions a *revenedors* d'energia, amb un creixement del 17,2%, així com les relacionades amb la *generació d'electricitat i gas i generació de carbó*, que no registrà variació significativa (0,5%).

Entre les activitats industrials destacaren pel seu volum de facturació les d'*alimentació, begudes i tabac*, amb un creixement del 6,3%; *ciments, calç i guixos*, amb una disminució del 6,1%; i *fusta, mobles, suro i plàstics*, que restà estable (0,7%). El conjunt del subsector industrial veié augmentar la seva facturació elèctrica en un 0,8%.

Pel que fa al període de gener a juny la facturació en el conjunt del sector d'indústria i energia cresqué un 2,4%, més a causa del creixement en el subsector de l'energia (11,3%) que no en el de les activitats industrials (0,3%).

Facturació elèctrica per subsectors, en MWh	2n trimestre			acumulat any		
	Nombre	Variació	% sobre total	Nombre	Variació	% sobre total
Revenedor	10.062	17,2%	12,3%	21.365	21,7%	13,3%
Generació d'electricitat i gas, generació de carbó	6.444	0,5%	7,9%	12.059	-3,3%	7,5%
Subsector de l'energia	16.506	10,1%	20,1%	33.424	11,3%	20,7%
Siderúrgia, fosa, metal·lúrgia	3.183	23,9%	3,9%	7.600	13,7%	4,7%
Ciments, calç, guixos	18.881	-6,1%	23,0%	37.166	-5,7%	23,1%
Totxos, teules, vidre i porcellana	4.668	-9,3%	5,7%	9.530	-1,9%	5,9%
Química, petroquímica	2.351	-2,7%	2,9%	4.040	-16,4%	2,5%
Maquinària, construcció naval, aparells elèctrics i cotxes	746	24,7%	0,9%	1.405	13,6%	0,9%
Alimentació, begudes i tabac	21.210	6,3%	25,9%	39.154	5,9%	24,3%
Tèxtil, calçat, cuir	2.969	-3,8%	3,6%	6.207	-10,6%	3,9%
Fusta, mobles, suro, plàstics	8.553	0,7%	10,4%	16.998	0,6%	10,5%
Paper, arts gràfiques	2.965	13,4%	3,6%	5.606	22,4%	3,5%
Subsector de la indústria	65.526	0,8%	79,9%	127.706	0,3%	79,3%
Total energia i indústria	82.032	2,5%	100,0%	161.130	2,4%	100,0%

Font: Gesa-Endesa.

Mercat exterior

Durant els primers cinc mesos de l'any destacaren les vendes a l'exterior del calçat, per un import de 72,1 milions d'euros, cosa que significà una reducció del 19,1%, amb caigudes a quasi tots els principals mercats. Destaca la reducció de les exportacions a França (-41,2%) i en menor proporció les destinades a Itàlia (-16,8%).

Per altra banda, cresqueren les vendes de roba i complements de cuir (1,7 milions d'euros, 14,4%) i de pells preparades (3,6 milions d'euros). Però les exportacions de pell preparada, per un valor de 4,5 milions d'euros i amb destinació quasi exclusiva al Marroc, minvaren un 29,1%.

La bijuteria venuda a l'exterior ho fou per un import de 7,3 milions d'euros, pràcticament el mateix import que el 2001. Es tracta bàsicament de bijuteria menorquina i de labors amb perles de Mallorca.

Per la seva banda, les exportacions de joieria, que inclou altres labors fetes amb perles de Mallorca, vengué per valor de 2,4 milions d'euros, un 41,8% menys que el 2001, encara que les vendes a França s'hagin quasi triplicat.

Les vendes a l'exterior de campanes, campanetes i altres objectes de metalls corrents per a decoració, amb producció concentrada principalment a Menorca, registraren la xifra de 3,7 milions d'euros, un 10,1% més que el 2001.

La facturació exterior d'aixetes i similars assolí els 6,8 milions d'euros, un 1,5% menys que en el mateix període de 2001. Es tracta bàsicament de les exportacions de la marca Buades, i d'altres destinades a equipament d'establiments hotelers.

Es registrà també un fort dinamisme pel que fa a les exportacions de mobles (2,7 milions d'euros, 69,2%), destinat bàsicament a l'equipament d'establiments hotelers.

Exportacions – principals béns de consum industrials exportats des de les Balears gener a juny

Producte	Principals destinacions	Import (milers d'euros)	Variació
Pell preparada	Total	4.503	-29,1%
	Marroc	4.329	-28,1%
Roba i complements de cuir	Total	1.727	14,4%
	Itàlia	468	310,7%
Calçat	Total	72.075	-19,1%
	Alemanya	7.855	-28,3%
	Bèlgica	3.062	-11,7%
	Dinamarca	1.001	112,6%
	Estats Units	1.716	-40,4%
	França	13.508	-41,2%
	Grècia	1.409	7,1%
	Holanda	1.061	0,9%
	Hong Kong	1.568	12,4%
	Itàlia	13.777	-16,8%
	Japó	4.752	-31,5%
	Marroc	2.276	-33,0%
	Portugal	2.772	21,6%
	Regne Unit	7.301	8,5%
	Suïssa	2.285	75,8%
	Taiwan	1.226	21,2%
Bijuteria	Total	7.339	-0,3%
	Estats Units	2.321	4,1%
	França	2.312	14,2%
Joieria	Total	2.446	-41,8%
	França	1.486	194,6%
Campanes, campanetes i similars de metalls comuns	Total	3.777	10,1%
	França	694	19,7%
Aixetes i similars	Total	6.798	-1,5%
	Alemanya	1.100	-12,5%
	França	1.554	15,8%
	Hongria	1.046	-13,6%
Mobles	Total	2.745	69,2%
	Mèxic	1.300	6.721,8%

Font: Consell Superior de Cambres de Comerç d'Espanya i Direcció Territorial de Comerç del Ministeri d'Economia.

Evolució i perspectives del sector de la construcció.

Taxes de variació interanual en cicle - tendència del PIB a preus constants (en %)

2001 per trimestres				2001	2002	
I	II	III	IV		I (e)	II (e)
7,2	6,9	6,9	6,0	6,8	3,1	2,8

e: estimació.

Font: Conselleria d'Hisenda i Pressuposts.

Durant el segon trimestre d'enguany s'estima que el sector de la construcció cresqué un 2,8%. Per altra

banda, es revisà la dada de creixement per al primer trimestre, que passa del 2,6% al 3,1%. Per al conjunt de l'any, l'actual estimació és del 3,8%.

Durant el segon trimestre el nombre d'afiliats a la SS per compte d'altri cresqué un 2,5%, xifra superior a la registrada en el primer trimestre.

El cost laboral per hora efectiva fou d'11,24 €, cosa que deixa el creixement per al conjunt del semestre en un 9,9%. El cost laboral per treballador i mes assolí els 1.709,68 €, un 6,4% més que en el segon trimestre de 2001. L'increment es degué principalment a costos extraordinaris i a la major disminució d'hores efectives respecte del d'hores pagades.

Indicadors del sector de la construcció	2n trimestre		acumulat any	
	Nombre	Variació	Nombre	Variació
Afiliats a la SS per compte d'altri, mitjana	45.088	2,5%	45.152	2,2%
Cost laboral per hora efectiva, €	11,24	7,4%	10,72	9,9%
Cost laboral total per treballador i mes, €	1.709,68	6,4%	1.616,12	6,6%
Cost salarial ordinari per treballador i mes, €	1.037,07	4,1%	1.048,84	6,3%
Cost de les cotitzacions obligatòries, per treballador i mes, €	421,14	2,7%	421,05	4,8%
Hores pagades per treballador i mes	167,5	-0,9%	167,8	-1,0%
Hores efectives per treballador i mes	152,1	-0,8%	150,7	-3,2%
Facturació elèctrica (MWh)	17.173	54,2%	31.580	33,8%
Consum de ciment (en tones) ²	213.080	21,0%	474.181	4,2%
Venda de ciment (en tones) ²	171.279	-1,0%	421.955	-2,9%
Col·legi d'Arquitectes: projectes visats ¹	2.317	-5,9%	4.445	-8,7%
Col·legi d'Arquitectes: habitatges visats ¹	2.257	-40,0%	6.264	-12,5%
Col·legi d'Arquitectes: habitatges per projecte ¹	0,97	-36,2%	2,85	2,9%
Licitació oficial per data de publicació en butlletins (milers d'euros)	70.900	-22,0%	146.400	17,5%
Hipoteques en finques urbanes sobre habitatges projectats	505	-92,7%	1.819	-76,1%
...en milers d'euros	66.645	-18,2%	189.661	28,1%
Hipoteques en finques urbanes sobre solars	207	-38,0%	292	-35,8%
...en milers d'euros	38.354	1,0%	74.715	14,7%
Preu de l'habitatge (€/m ²)	1.487,7	15,7%	1.468,5	13,5%
Preu de l'habitatge usat (€/m ²)	1.226,6	21,6%		

1. Excepte turístics i industrials.

Font: Tresoreria Territorial de la Seguretat Social, INE, Gesa-Endesa, OFICEMEN, Col·legi Oficial d'Arquitectes de Balears, SEOPAN i TINSA.

La facturació elèctrica registrarà un important increment, del 54,2%, al mateix temps que durant els mesos d'abril i maig el consum de ciment s'incrementà en un 21,0%, encara que minvés un 1,0% el volum de vendes.

Altres indicadors mostraren una activitat menor. Així, el nombre de projectes visats al Col·legi d'Arquitectes es reduí un 5,9%, la licitació oficial ho féu en un 22,0% i l'import de les hipoteques sobre habitatges projectats en un 18,2%, encara que per a l'acumulat de l'any

registrés una taxa positiva del 28,1%. Tots tres mostren per tant una menor activitat. Emperò cal fer atenció al fet que l'import de les hipoteques sobre habitatges projectats durant els primers cinc mesos de l'any fou de 157,5 milions, un 62,6% més que l'any 2001.

Tot i així, continuà un important augment en els preus dels habitatges; l'habitatge usat, segons TINSA, veié augmentar el seu preu en un 21,6% interanual, per la qual cosa el sector continua essent atractiu per a les inversions. Les dades del Ministeri de Foment (per a tot tipus d'habitatges) mostren un creixement superior.

L'Enquesta de conjuntura de la indústria de la construcció, realitzada periòdicament pel Ministeri de Foment entre les majors empreses del sector, de la qual està actualment disponible el resultat del primer trimestre d'enguany, per a les Illes Balears mostra les dades següents:

a) Respecte a la **nova contractació**, 217.319 milers d'euros, aquesta ha caigut un 12,82% en taxa interanual. En relació amb les **subcontractes cedides a altres empreses**, a les Illes la xifra augmentà més del 20%, i se superaren els 100 milions d'euros.

b) Respecte als **treballs realitzats per les empreses**, el *total* ha pujat a 278.134 milers d'euros, cosa que es reflecteix en un -2,88% interanual; respecte a l'*edificació total*, aquesta caigué un -2,46%, mentre que la d'*habitatges familiars* augmentà un 8,03%; l'*enginyeria civil*, que representa el 18,6% del total dels treballs, disminuï el -4,54%, i arribà a la xifra de 51.714 milers d'euros.

c) Respecte als **ingressos d'explotació de les empreses**, el *total* augmentà el 1,62% fins a arribar als 379.681 milers d'euros; respecte a l'*edificació total*, l'augment fou del 2,61%, i la d'*habitatges familiars* augmentà el 13,50%; l'*enginyeria civil*, que representa el 19,8% del total dels treballs, disminuï el -1,83%, i arribà a la xifra de 75.217 milers d'euros.

d) L'anàlisi dels **sous i salaris bruts** indica una disminució del -5,82% durant el primer trimestre de l'any, i la xifra se situa en els 69.198 milers d'euros. Respecte al **personal ocupat al final del trimestre** esmentat, aquesta caigué el -7,46% fins a les 24.289 persones, de les quals 17.494 (un -8,96% menys) eren **obriers assalariats**. Finalment, en relació amb les **hores treballades pels obriers assalariats** disminuï el -7,29%, i s'arribà a les 8.271 hores.

4.4. Serveis

Evolució i perspectives del sector dels serveis.

Taxes de variació interanual del PIBa preus constants (en %)

2001 per trimestres				2001	2002	
I	II	III	IV		I (e)	II (e)
3,2	3,1	3,0	2,7	3,0	1,2	0,7

e: estimació.

Font: Conselleria d'Hisenda i Pressuposts.

Durant el segon trimestre de l'any el nombre de treballadors per compte d'altri augmentà un 1,5%, mentre que

la facturació elèctrica en el sector ho féu en un 2,7%, fet que reflecteix el manteniment del creixement, malgrat que lleuger. Pel que fa al conjunt de la primera meitat de l'any, es reflecteix un increment del nombre d'afiliats per compte d'altri del 2,4%, mentre que la facturació elèctrica registrà una evolució negativa del 0,3%.

El cost laboral per hora efectiva fou d'11,19 €, amb un increment interanual del 3,4%, cosa que significà una moderació respecte de períodes anteriors. Encara que el cost laboral total per treballador i mes augmentés un 4,6%, el nombre d'hores pagades es reduí un 0,6%, mentre que el nombre d'hores efectivament treballades cresqué un 1,2%. Tot i així, es pagaren un 7,5% més d'hores de les efectives.

Indicadors del sector, any 2002	2n trimestre		Acumulat any	
	Nombre	Variació	Nombre	Variació
Afiliats a la SS per compte d'altri, mitjana ¹	258.317	1,5%	230.057	2,4%
Cost laboral per hora efectiva, €	11,19	3,4%	11,36	5,1%
Cost laboral total per treballador i mes, €	1.650,05	4,6%	1.642,58	4,4%
Cost salarial ordinari per treballador i mes, €	1.135,53	2,1%	1.131,76	2,1%
Cost de les cotitzacions obligatòries, per treballador i mes, €	391,59	3,7%	388,82	3,2%
Hores pagades per treballador i mes	159,5	-0,6%	158,8	-0,4%
Hores efectives per treballador i mes	147,5	1,2%	144,7	-0,5%
Facturació energia elèctrica (MWh)	405.580	2,7%	707.808	-0,3%

1. Sèrie revisada. Inclou règim especial de la llar des de gener de 2001.

Font: Tresoreria Territorial de la Seguretat Social i Gesa-Endesa.

4.4.1. Comerç i banca

L'índex de vendes al detall registrà durant el segon trimestre la mateixa taxa de creixement que en el període anterior, un 4,0%, mentre que l'índex d'ocupació

del sector es recuperarà lleugerament, amb la qual cosa en el conjunt de la primera meitat d'enguany se situà pràcticament al mateix nivell que l'any 2001.

Comerç al detall	2n trimestre		Acumulat any	
	Nombre	Variació	Nombre	Variació
Índex de vendes al detall	106,0	4,0%	96,0	4,0%
Índex d'ocupació	102,0	0,7%	99,3	0,2%

Font: INE.

Institucions de crèdit i estalvi

Al juny de 2001 hi havia a les Balears 517 oficines de bancs, 529 de caixes d'estalvis i 24 de cooperatives de crèdit. Respecte del desembre de 2001, aquestes dades representen una reducció de nou oficines bancà-

ries i un augment de la mateixa magnitud en el nombre d'oficines de caixes.

Sobre l'evolució de la seva activitat, vegeu l'apartat 4.5.3. Crèdit i estalvi.

4.4.2. Transport

Transport aeri

Durant el segon trimestre d'enguany es registrà una reducció del 10,6% en el nombre total de passatgers arribats per via aèria a les Illes, i del 8,7% pel que fa al primer semestre.

La reducció en el pes de les mercaderies transportades fou de similar magnitud (-9,8%), i es concentrà especialment en les mercaderies amb destinació a

l'estranger. La reducció de les exportacions de calçat i joieria i la menor afluència turística són part dels factors que expliquen aquesta reducció.

El menor trànsit aeri afectà les vendes de querosè, que minvaren un 15,9% en el segon trimestre. Emperò cal tenir en compte altres factors, com són les diferències en el preu del combustible entre els diferents aeroports i les distàncies volades.

Transport aeri	2n trimestre		Acumulat any	
	Nombre	Variació	Nombre	Variació
Passatgers arribats als aeroports de Balears	3.804.967	-10,6%	5.270.294	-8,7%
Transport de mercaderies, quilograms	7.850.582	-9,8%	13.178.873	-12,6%
Mercaderies amb destinació/origen a Espanya	6.669.105	-6,8%	11.273.204	-10,7%
Mercaderies amb destinació/origen a l'estranger	1.181.145	-23,9%	1.905.337	-22,4%
Vendes de querosè, quilolitres	152.825	-15,9%	208.388	-14,3%

Font: AENA i CLH.

Transport marítim de mercaderies

Durant el període d'abril a juny els ports dependents de l'Estat manegaren mercaderies amb un pes total del voltant de 3.170.000 tones, xifra que significà un 4,8% més que durant el 2001.

Transport marítim de persones

Pel que fa al trànsit marítim de passatgers, les dades disponibles no fan possible distingir entre el trànsit entre illes i el que té origen fora de les Balears, per la qual cosa s'analitza als capítols dedicats a cada una de les illes.

Transport marítim als ports de l'Estat a Balears	2n trimestre		Acumulat any	
	Nombre	Variació	Nombre	Variació
Mercaderies – entrades i sortides, en tones	3.169.673	4,8%	5.678.300	5,1%

Font: Autoritat Portuària de Balears.

4.4.3. Turisme. Viatgers

Segon trimestre

En el segon trimestre d'enguany el nombre de passatgers arribats de l'estranger per via aèria minvà un 10,9% respecte al mateix període de 2001. El nombre de passatgers amb procedència del Regne Unit disminuï un 3,8% i el d'arribats d'Alemanya un 20,8%. Destaca també l'increment en el nombre de passatgers procedents d'Itàlia, amb un creixement del 28,2%; Itàlia esdevingué així la tercera procedència en importància sobre el total de passatgers de l'estranger arribats a l'arxipèlag.

El nombre de turistes espanyols es reduí també, a una taxa interanual del 15,0%.

El total de turistes espanyols i passatgers amb procedència de l'estranger durant el segon trimestre fou d'aproximadament 3.242.000 persones, xifra que significà un decreixement de l'11,3%.

Acumulat gener a juny

Durant la primera meitat de l'any 2002 arribaren un 9,2% menys de passatgers de l'estranger i un 11,8% menys de turistes espanyols; el total d'ambdós se situà un 9,5% per sota de la xifra assolida en el mateix període de 2001.

Entre les procedències de l'estranger, destaca la reducció en el nombre de passatgers amb procedència d'Alemanya (-16,4%) i la lleugera reducció dels procedents del Regne Unit (-2,0%). Destaca també en aquest període l'augment dels passatgers venguts des d'Itàlia, que amb un increment del 23,9% esdevé la tercera procedència estrangera en nombre de passatgers; emperò aquest augment no compensa les minves de la resta de procedències.

Passatgers de l'estranger i turistes espanyols arribats per via aèria	2n trimestre			acumulat any		
	Nombre	Variació	% sobre total	Nombre	Variació	% sobre total
Regne Unit	1.238.703	-3,8%	38,2%	1.401.650	-2,0%	33,2%
Alemanya	1.021.024	-20,8%	31,5%	1.490.836	-16,4%	35,3%
Itàlia	109.165	28,2%	3,4%	115.223	23,9%	2,7%
França	100.472	-10,9%	3,1%	113.433	-9,9%	2,7%
Bèlgica	34.086	-21,7%	1,1%	37.403	-26,7%	0,9%
Holanda	58.859	-4,9%	1,8%	61.804	-4,0%	1,5%
Suïssa	58.594	-16,2%	1,8%	76.736	-14,2%	1,8%
Suècia	74.583	-18,5%	2,3%	86.615	-14,0%	2,1%
Altres estrangers	258.279	-6,0%	8,0%	304.660	-5,5%	7,2%
Total d'estrangers	2.953.765	-10,9%	91,1%	3.688.360	-9,2%	87,4%
Espanya (turistes)	287.962	-15,0%	8,9%	529.585	-11,8%	12,6%
Total d'arribats	3.241.727	-11,3%	100,0%	4.217.945	-9,5%	100,0%

Font: AENA i CITTIB.

4.4.4. Turisme. Allotjament

Estada mitjana

Durant el segon trimestre de 2002 el nombre de pernoctacions en establiments turístics minvà un 14,8% respecte del mateix període de 2001, a causa principalment de la menor afluència de visitants. Destaquen les reduccions en el nombre de pernoctacions als establiments hotelers (-13,6%) i als apartaments turístics (-19,8%), que suposaren el 99,5% del total de les pernoctacions. Per la seva banda, el turisme rural continuà mostrant un fort creixement (26,1%) i el turisme en campaments turístics es recuperà (10,5%).

Aquesta evolució fou motivada principalment per la disminució en el nombre de pernoctacions de resi-

dents a l'estranger tant en establiments hotelers (-15,0%) com en apartaments turístics (-19,5%). Per la seva banda, el nombre de pernoctacions de residents a Espanya en establiments hotelers s'incrementà un 1,9%. El conjunt dels tres grups esmentats suposà el 99,2% del nombre total de pernoctacions.

Des de gener a juny el nombre total de pernoctacions es reduí un 14,5%, i es registraren percentatges de creixement negatius pel que fa a les pernoctacions de residents a l'estranger allotjats en hotels (-14,6%) i en apartaments turístics (-19,7%), així com a les de residents espanyols en hotels (-4,9%). Aquestes tres categories sumaren el 99,1% del nombre total de pernoctacions.

Establiments turístics	2n trimestre			Acumulat any		
	Nombre	Variació	% sobre total	Nombre	Variació	% sobre total
Nombre de pernотacions						
Establiment hotelier	14.377.248	-13,6%	79,4%	18.279.362	-13,5%	82,2%
Apartament turístic	3.639.754	-19,8%	20,1%	3.851.109	-19,9%	17,3%
Turisme rural	64.299	26,1%	0,4%	91.104	55,5%	0,4%
Campament turístic	26.891	10,5%	0,1%	26.891	10,5%	0,1%
Total pernотacions	18.108.192	-14,8%	100,0%	22.248.466	-14,5%	100,0%
Nombre de viatgers						
Establiment hotelier	2.090.651	-11,6%	86,1%	2.729.337	-9,6%	88,2%
Apartament turístic	318.397	-22,2%	13,1%	336.774	-21,7%	10,9%
Turisme rural	14.372	0,2%	0,6%	22.687	42,1%	0,7%
Campament turístic	4.134	-14,3%	0,2%	4.134	-14,3%	0,1%
Total viatgers	2.427.554	-13,2%	100,0%	3.092.932	-10,8%	100,0%
Estada mitjana (dies)						
Establiment hotelier	6,9	-2,2%		6,7	-4,3%	
Apartament turístic	11,4	3,1%		11,4	2,2%	
Turisme rural	4,5	25,9%		4,0	9,4%	
Campament turístic	6,5	28,9%		6,5	28,9%	
Estada mitjana (dies)	7,5	-1,9%		7,2	-4,1%	

Font: INE.

Viatgers

El nombre de viatgers en el segon trimestre de 2002 minvà un 13,2% respecte del mateix període de 2001.

Es registraren taxes negatives de creixement en els totals de viatgers residents a l'estranger allotjats en hotels (-15,1%) i apartaments turístics (-16,2%); en el total de establiments turístics el total d'allotjats residents a l'estranger fou un 16,2% inferior al del mateix trimestre de 2001.

El nombre de viatgers residents a Espanya allotjats en establiments turístics augmentà un 11,3%, i destaca l'increment del 12,3% pel que fa als hotels.

Durant la primera meitat de l'any el nombre total de viatgers fou un 10,8% menor que en el mateix període de 2001. Emperò mentre que el nombre de viatgers residents a l'estranger minvà un 13,2%, el de viatgers residents a Espanya augmentà un 1,0%.

Estada mitjana

Durant el segon trimestre de l'any, l'estada mitjana dels viatgers allotjats en establiments turístics fou de 7,5 dies, una reducció de l'1,9%. Destaca el manteniment de la duració de l'estada dels viatgers residents a l'estranger allotjats en establiments turístics (7,4 dies, 0,1%), l'allargament de l'estada mitjana dels mateixos viatgers allotjats en apartaments turístics (11,6 dies, 3,6%).

La reducció de l'estada es degué principalment a l'acurçament de l'estada dels residents a Espanya, que amb 4,2 dies significà una reducció del 10,1%.

L'estada mitjana durant els primers sis mesos de l'any fou de 7,2 dies, un 4,1% inferior a la del mateix període de l'any 2001. Als establiments hotelers es reduïren les durades de les estades tant per part dels residents a l'estranger (7,4 dies, -3,0%) com dels residents a Espanya (4,2 dies, -5,9%). Per la seva banda els residents a l'estranger allotjats en apartaments turístics allargaren la seva estada un 2,8%, amb una mitjana d'11,6 dies.

Viatgers residents a l'estranger	2n trimestre			Acumulat any		
	Nombre	Variació	% sobre total	Nombre	Variació	% sobre total
Nombre de pernactacions						
Establiment hotelier	12.966.443	-15,0%	71,6%	15.960.268	-14,6%	71,7%
Apartament turístic	3.582.779	-19,5%	19,8%	3.784.245	-19,7%	17,0%
Turisme rural	58.329	26,0%	0,3%	83.256	56,6%	0,4%
Campament turístic	11.892	-22,9%	0,1%	11.892	-22,9%	0,1%
Total pernactacions	16.619.443	-15,9%	91,8%	19.839.661	-15,5%	89,2%
Nombre de viatgers						
Establiment hotelier	1.753.483	-15,1%	72,2%	2.170.583	-12,0%	88,2%
Apartament turístic	310.034	-22,3%	12,8%	326.638	-21,9%	10,6%
Turisme rural	12.305	-5,2%	0,5%	19.743	36,8%	0,6%
Campament turístic	1.169	-44,1%	0,0%	1.169	-44,1%	0,0%
Total viatgers	2.076.991	-16,2%	85,6%	2.518.133	-13,2%	81,4%
Estada mitjana (dies)						
Establiment hotelier	7,4	0,1%		7,4	-3,0%	
Apartament turístic	11,6	3,6%		11,6	2,8%	
Turisme rural	4,7	32,9%		4,2	14,5%	
Campament turístic	10,2	37,8%		10,2	37,8%	
Estada mitjana (dies)	8,0	0,4%		7,9	-2,6%	

Viatgers residents a Espanya	2n trimestre			Acumulat any		
	Nombre	Variació	% sobre total	Nombre	Variació	% sobre total
Nombre de pernactacions						
Establiment hotelier	1.410.806	1,9%	7,8%	2.319.094	-4,9%	10,4%
Apartament turístic	56.974	-35,6%	0,3%	66.863	-31,7%	0,3%
Turisme rural	5.970	26,9%	0,0%	8.298	53,6%	0,0%
Campament turístic	14.999	68,4%	0,1%	14.999	68,4%	0,1%
Total pernactacions	1.488.749	0,1%	8,2%	2.409.254	-5,6%	10,8%
Nombre de viatgers						
Establiment hotelier	337.168	12,3%	13,9%	558.754	1,0%	18,1%
Apartament turístic	8.363	-19,8%	0,3%	10.135	-14,1%	0,3%
Turisme rural	2.066	50,8%	0,1%	2.943	93,0%	0,1%
Campament turístic	2.965	8,4%	0,1%	2.965	8,4%	0,1%
Total viatgers	350.562	11,3%	14,4%	574.797	1,0%	18,6%
Estada mitjana (dies)						
Establiment hotelier	4,2	-9,2%		4,2	-5,9%	
Apartament turístic	6,8	-19,8%		6,6	-20,4%	
Turisme rural	2,9	-15,8%		2,8	-20,4%	
Campament turístic	5,1	55,3%		5,1	55,3%	
Estada mitjana (dies)	4,2	-10,1%		4,2	-6,5%	

Font: INE.

Ocupació

Respecte als nivells d'ocupació dels establiments turístics, els establiments hotelers registraren menors percentatges durant tots els mesos de la primera meitat

d'enguany. Destaquen també els menors nivells d'ocupació als establiments de turisme rural, encara que cal afegir que al juny de 2002 el nombre de places era un 5,2% superior al de les ofertes al juny de 2001.

Grau d'ocupació, en %	gener	febrer	març	abril	maig	juny
Establiment hotel·er ¹	39,3	55,2	63,0	51,5	59,1	73,8
Diferència amb any 2001	-9,4	-8,3	-3,7	-11,3	-7,6	-6,2
Apartament turístic ¹	33,4	36,8	39,4	37,1	49,9	65,9
Diferència amb any 2001	8,6	3,4	-7,8	-15,3	-8,9	-7,4
Turisme rural ¹	11,7	25,1	34,4	34,9	42,5	40,6
Diferència amb any 2001	3,7	1,2	0,7	-20,6	-11,3	-16,3
Campament turístic ²					16,8	33,0
Diferència amb any 2001					5,0	8,2

1. Grau d'ocupació per places.
2. Grau d'ocupació per parcel·les.

Font: INE.

Anàlisi gràfica

El gràfic següent ens mostra l'evolució del nombre de pernoctacions i de viatgers, així com de l'estada mitjana, en els establiments hotelers durant els sis primers mesos dels darrers sis anys, prenent com a base l'any 1995.

L'estada mitjana s'ha abreujat al llarg del període 1995-2002, a una mitjana anual del -5,8%. Només durant els anys 1996 i 1999 s'ha observat un allargament de l'estada dels hostes.

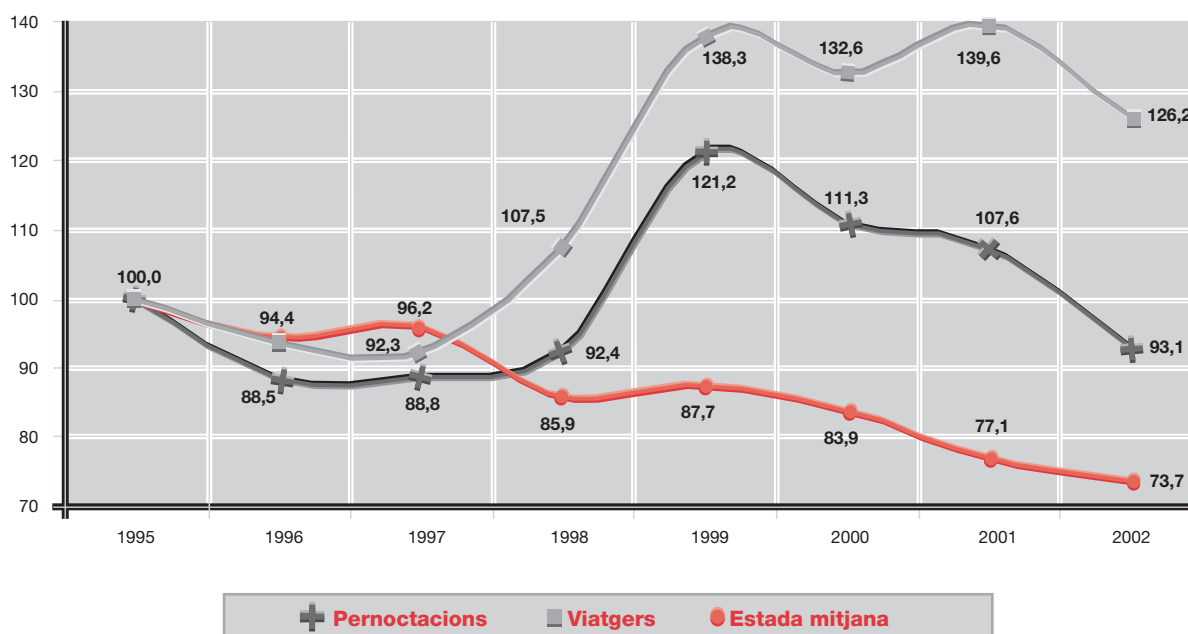
S'observa, per una banda, l'important creixement (31,2%) de les pernoctacions que es registrà l'any 1999 respecte de l'any anterior. Aquell es degué bàsi-

cament a l'augment en el nombre de viatgers, amb una taxa interanual del 28,7%. A més, l'estada mitjana cresqué un 2,1%.

Per altra banda, destaca la reducció en la durada de l'estada mitjana durant els anys objecte d'estudi, a una taxa mitjana del 3,8%, i que només tingué signe positiu durant els anys 1997 i 1999.

Durant els darrers tres anys la continuïtat en el descens de l'estada mitjana, juntament amb l'estabilitat o el lleuger descens en el nombre de viatgers fa que malgrat que aquest se situï a nivells molts superiors als assolits abans de 1999, la xifra de pernoctacions s'hagi reduït a xifres semblants a les registrades l'any 1998.

Evolució de pernoctacions, viatgers i estada mitjana als establiments hotelers, període gener a juny. (índex 1995 = 100)

Font: INE i elaboració pròpia.

A la taula següent es compara l'evolució dels preus dels establiments hotelers, així com dels hotels, cafès i restaurants, de diferents zones turístiques. A més s'hi exposa el diferencial d'aquesta variació amb la taxa de creixement dels índexs de preus de consum harmonitzat d'Alemanya, la zona euro i el Regne Unit; en aquest darrer cas, es té en compte l'evolució del tipus de canvi de la lliura esterlina amb l'euro.

Cal dir que aquesta taula es confecciona només amb caràcter indicatiu, ja que no és possible trobar índexs suficientment homogenis; cada país elabora els seus indicadors segons la seva pròpia metodologia.

Pel que fa als preus del mes de juny, es destaca:

- La cotització de la lliura respecte de l'euro se situa a nivells semblants als de juny de 1999, per la qual cosa les destinacions a la zona euro esdevenen menys competitives en preu.
- Des de juny de 1999, primer any de la Unió Econòmica i Monetària, tant l'índex de preus hotelers com

l'índex de preus de consum per a hotels, cafès i restaurants assenyalen taxes molt superiors a les taxes d'inflació dels països emissors de turisme.

- L'índex de preus de consum per a hotels i restaurants registrà a Balears el major augment d'entre les destinacions turístiques competidores comparades, tant mesurat des del primer any de la Unió Monetària com des del juny de 2001.
- La taxa interanual de l'índex de preus hotelers és del 6,1% al juny de 2002, fet que suposa un creixement superior al 5,4% sobre l'índex de preus harmonitzat d'Alemanya. La menor cotització de la lliura incrementa significativament el diferencial amb el Regne Unit.
- L'arrodoniment de preus amb l'arribada de l'euro, especialment als bars, cafès i restaurants costaners, ha estat una de les queixes dels nostres clients habituals, agreujat per la capacitat de fer una comparació directa amb els preus vigents als seus països de residència.

Variació en els preus hotelers – juny 2002

	Respecte a juny 1999 ¹	Diferencial amb la taxa d'inflació dels països emissors de turisme			Respecte a juny 2001 ¹	Diferencial amb la taxa d'inflació dels països emissors de turisme		
		Alemanya	zona euro	Regne Unit ²		Alemanya	zona euro	Regne Unit ²
Illes Balears	17,6%	11,7%	10,2%	13,5%	6,1%	5,4%	4,3%	11,2%
Canàries	2,4%	-3,6%	-5,0%	-1,7%	-0,7%	-1,4%	-2,5%	4,4%
Andalusia	31,5%	25,6%	24,1%	27,4%	10,5%	9,8%	8,7%	15,6%
Comunitat Valenciana	22,1%	16,2%	14,7%	18,0%	7,0%	6,3%	5,2%	12,1%
Portugal ³	13,4%	7,5%	6,0%	9,3%	5,9%	5,2%	4,1%	11,0%
Turquia ⁴	n.d.				4,5%	3,8%	2,7%	9,6%

Variació en els preus d'hotels, cafès i restaurants – juny 2002

Illes Balears	19,2%	13,3%	11,8%	15,1%	7,1%	6,4%	5,3%	12,2%
Canàries	16,1%	10,2%	8,7%	12,0%	4,3%	3,6%	2,5%	9,4%
Andalusia	16,2%	10,3%	8,8%	12,1%	6,2%	5,5%	4,4%	11,3%
Comunitat Valenciana	15,8%	9,9%	8,4%	11,7%	6,5%	5,8%	4,7%	11,6%
Portugal	13,8%	7,9%	6,4%	9,7%	5,6%	4,9%	3,8%	10,7%
Itàlia	12,1%	6,1%	4,6%	8,0%	4,3%	3,6%	2,5%	9,4%
Grècia	11,6%	5,7%	4,2%	7,5%	7,0%	6,3%	5,2%	12,1%
Xipre ⁵	n.d.				2,6%	1,9%	0,8%	7,7%
Turquia ⁶	n.d.				7,1%	6,4%	5,3%	12,2%

Variació en els preus hotelers segons l'índex de preus hotelers.

Variació en els preus d'hotels, cafès i restaurants. Per a les comunitats autònomes espanyoles, índex de preus de consum. Per als països de la Unió Europea, índex de preus de consum harmonitzat. n.d. No disponible.

1. En el cas de països de fora de la zona euro, i de Grècia per al període 1999-2000, ajustat a l'evolució del tipus de canvi de l'euro amb la moneda local.

2. Ajustat a l'evolució del tipus de canvi lliura esterlina-euro.

3. IPC de Portugal per a serveis d'allotjament.

4. Índex de preus per a assentaments urbans, epígraf hotels.

5. Índex de preus de consum, epígraf hotels i restaurants.

6. Índex de preus per a assentaments urbans, epígraf hotels, cafès i restaurants.

Font: INE, Eurostat i serveis estadístics nacionals de Portugal, Xipre i Turquia.

Altres destinacions competidores mostren creixements majorment negatius.

A Canàries, segons AENA, el nombre de passatgers arribats de l'estranger per via aèria durant els cinc pri-

mers mesos de l'any minvà un -1,5%. Destaca la caiguda de passatgers procedents d'Alemanya (-9,3%), mentre que el total de procedents del Regne Unit resta estancat (0,6%).

Nombre de passatgers/turistes arribats amb procedència de l'estranger
Variació respecte a l'any 2001
Acumulat des del mes de gener al mes de...

	gener	febrer	març	abril	maig	juny
Balears¹	-19,8%	-15,1%	-1,3%	-15,5%	-10,9%	-9,2%
Canàries ¹	-6,6%	-3,2%	-1,5%	-4,0%	-4,4%	n.d.
Espanya (via aèria)	-3,7%	-1,0%	-0,6%	-5,4%	-4,5%	-4,1%
Espanya (per carretera, a través dels Pirineus)	7,5%	13,9%	41,0%	23,7%	22,1%	17,5%
Espanya (total) ²	-2,8%	0,7%	5,4%	-0,1%	0,2%	0,0%
Turquia ³	n.d.	n.d.	4,2%	-1,4%	9,6%	4,6%
Malta ¹	-15,3%	n.d.	-5,0%	-9,1%	-8,7%	n.d.
Algarve ⁴	n.d.	n.d.	n.d.	-8,9%	-7,7%	-8,2%
Madeira ⁴	n.d.	n.d.	n.d.	3,7%	0,8%	1,0%
Tunísia ¹	-11,1%	-13,3%	-7,8%	-14,6%	-13,8%	-13,9%
Marroc ¹	-23,5%	-16,3%	-13,9%	-14,7%	-10,6%	n.d.

1. Turistes per via aèria.
  2. Turistes, totes les vies.
  3. Visitants estrangers per via aèria.
  4. Nombre de pernотacions en establiments turístics.
- n.d. No disponible.

Nombre de turistes arribats amb procedència d'Alemanya
Variació respecte a l'any 2001
Acumulat des del mes de gener al mes de...

	gener	febrer	març	abril	maig	juny
Balears¹	-22,2%	-17,4%	-5,0%	-21,0%	-16,5%	-16,4%
Canàries ¹	-14,2%	-7,1%	-4,2%	-8,7%	-9,3%	n.d.
Espanya (total) ²	-16,4%	-11,3%	0,5%	-10,8%	-9,6%	-10,3%
Xipre ¹	-1,4%	-8,1%	-7,1%	-18,5%	-20,2%	-24,4%
Malta ¹	-48,6%	n.d.	-5,9%	-20,4%	-17,9%	n.d.
Portugal ²	n.d.	n.d.	n.d.	-9,6%	-10,3%	-11,4%

Nombre de turistes arribats amb procedència del Regne Unit
Variació respecte a l'any 2001
Acumulat des del mes de gener al mes de...

	gener	febrer	març	abril	maig	juny
Balears¹	-10,0%	-4,1%	14,3%	2,2%	-1,7%	-2,0%
Canàries ¹	1,1%	2,4%	3,5%	1,8%	0,6%	n.d.
Espanya (total) ²	-1,1%	0,6%	4,8%	2,5%	1,2%	0,9%
Xipre ¹	-8,0%	-8,2%	0,5%	-9,8%	-14,1%	-11,4%
Malta ¹	n.d.	n.d.	-3,4%	-5,1%	-9,1%	n.d.
Portugal ²	n.d.	n.d.	n.d.	-4,6%	-5,8%	-7,2%

1. Turistes arribats per via aèria.
2. Turistes arribats, totes les vies.

Font: IBATUR, Institut Canari d'Estadística, FRONTUR i serveis estadístics nacionals de Turquia, Xipre, Malta, Portugal, Marroc i Tunísia.

Per al conjunt d'Espanya, el nombre de turistes arribats per via aèria minvà un 4,1%, mentre que augmentà la quantitat de turistes arribats per carretera; en el cas dels arribats per carretera a través dels Pirineus l'increment arribà al 17,5%. Com a conseqüència, el nombre total de turistes restà al mateix nivell que l'any 2001.

De la resta de destinacions competidores de les quals es disposen dades, només Turquia registrà una evolució positiva, mentre que Madeira registrà un nombre de pernoctacions de no-residents lleugerament superior l'any 2001. La resta registraren disminucions més acusades que a Balears.

En tots els casos les dades referents al turisme procedent d'Alemanya foren més negatives que les del Regne Unit. Les Canàries tingueren un comportament millor que les Balears en tots dos casos, mentre que la resta de destinacions competidores de què es disposen dades actualitzades marcaren una tendència similar o pitjor.

Sobre l'evolució del turisme a escala internacional durant l'any 2002, així com les tendències, resulta d'interès el document de l'Organització Mundial del Turisme «El "11-S" un año después: camino de la recuperación»

http://www.world-tourism.org/espanol/newsroom/releases/more_releases/septiembre02/11-S.htm

Turisme social

Amb vista a la temporada d'hivern, cal destacar els canvis que ha fet l'Institut de Migracions i Serveis Socials (Imsero) per a l'hivern 2002-2003, que suposa un augment del 17,4% en el nombre de viatgers (al voltant de 160.000), però un retall de l'estada mitjana, que en la seva major part serà de vuit dies en lloc de quinze, i es reduirà en unes 45.000 el nombre total de pernoctacions.

4.5. Consum i inversió

4.5.1. Consum

Evolució i perspectives de Consum.

Taxes de variació interanual a preus constants (en %)

	2001 Estimació	2002 Previsió
Consum privat dels residents	1,3	0,8

Font: Conselleria d'Hisenda i Pressuposts.

La previsió per a enguany pel que fa al consum privat dels residents s'ha reduït al 0,8%, quan al primer trimestre s'havia previst un 2,0% per a tot l'any.

Per primera vegada la despesa privada per llar superà els dos mil euros per persona i trimestre, amb un increment del 17,1% respecte del mateix trimestre de l'any 2001. La despesa en alimentació, begudes i tabac s'incrementà en un 17,1%, mentre que la resta de despeses ho féu en un 15,9%.

La confiança dels consumidors també registra una evolució positiva respecte del segon trimestre de 2001. Segons l'Enquesta de pressuposts familiars, el nombre de llars que consideraven que no era un moment dolent per dur a terme compres importants, exclosa la compra de l'habitatge, fou superior en quasi un 9%.

Indicadors de consum	2n trimestre		acumulat any	
	Nombre	Variació	Nombre	Variació
Despesa privada per persona, €	2.081,23	17,1%	1.980,97	9,7%
Despesa en alimentació, begudes i tabac, €	405,70	22,0%	362,44	15,5%
Resta de la despesa, €	1.675,53	15,9%	1.618,54	8,4%
Confiança dels consumidors ¹	44,2	+8,9		
Llars sense dificultat per arribar a final de mes ²	50,2%	10,6%		
Índex de vendes al detall	106,0	4,0%	96,0	4,0%
Facturació elèctrica usos domèstics (MWh)	386.846	14,4%	843.529	13,5%
Vendes de benzina (milers de litres)	99.706	-4,9%	174.121	-7,5%
Matriculació de turismes (Acumulat agost)	n.d.		56.134	-9,8%

1. Enquesta trimestral de pressuposts familiars. Percentatge de les llars que consideren que el moment actual és adient per dur a terme compres importants, excloses compres d'habitatge, més llars que consideren que el moment actual no és ni adient ni dolent.
2. Enquesta trimestral de pressuposts familiars. Percentatge de les llars que no tenen dificultats per arribar a final de mes d'acord amb els seus ingressos nets mensuals.

Font: INE, Gesa-Endesa, CLH i Direcció General de Trànsit.

A més, el 50,2% de les llars afirmaren que no tenien dificultats per arribar a final de mes d'acord amb el seu nivell d'ingressos nets mensuals, mentre que en el mateix trimestre del 2001 el percentatge era del 39,6%. Emperò, el 19% de les famílies afirmaren que arriben a final de mes amb molta dificultat, el percentatge més alt de tot Espanya.

L'índex de vendes al detall, que inclou tant les vendes a residents com a no residents, cresqué un 4,0%.

Per altra banda, les matriculacions de turismes per al període de gener a agost minvaren un 9,8%, tendèn-

cia similar a la registrada al conjunt d'Espanya. La desacceleració, la incertesa sobre les expectatives i les xifres de vendes excepcionals assolides l'any 2001 com a resultat en part de la despesa de quantitats de doblers no controlats fiscalment podrien ser motius del descens de les matriculacions.

També mostrà un comportament positiu la facturació elèctrica per a usos domèstics (14,4%), mentre que les vendes de benzina minvaren un -4,9%.

4.5.2. Inversió

Evolució i perspectives de Inversió.

Taxes de variació interanual del PIB a preus constants (en %)

	2001 Estimació	2002 Previsió
Formació bruta de capital fix	5,2	-0,8

Font: Conselleria d'Hisenda i Pressuposts.

Pel que fa a les perspectives de formació bruta de capital fix, per al conjunt de l'any s'estima una reducció del 0,8%. El primer trimestre s'havia previst un -1,0% per al mateix període.

Les variacions de capital de les societats continuaren registrant un fort creixement (84,9%), gràcies especialment al fet que les ampliacions de capital s'incrementaren un 138,8%, mentre que el capital de les noves societats fou un 29,4% inferior.

El nombre mitjà d'empreses en alta a la Seguretat Social, exceptuant les formades per autònoms, fou de 45.802, xifra que significa un augment del 3,0%.

Durant els cinc primers mesos de l'any el total de les hipoteques sobre finques urbanes i rústiques fou de 1.553,6 milions d'euros, cosa que significà un increment en unitats de compte corrent del 29,0%. A més les hipoteques sobre habitatges construïts totalitzaren un 35,8% més que l'any 2001, encara que el seu nombre fos només un 13,2% superior.

Les hipoteques sobre projectes d'habitatges continuaren mostrant una marcada evolució positiva, amb un import superior en un 28,1% al del 2001.

Cal recordar que aquestes xifres estan expressades en termes nominals, encara que els increments registrats superen el ritme de creixement del preu de l'habitatge.

Indicadors d'inversió	2n trimestre		acumulat any	
	Nombre	Variació	Nombre	Variació
Variació en el capital de les societats mercantils (milers d'euros) ¹	381.092	84,9%	633.317	60,5%
Capital de noves societats mercantils (milers d'euros)	47.389	-29,4%	95.415	-27,0%
Creació neta de societats mercantils ²	878	4,3%	1.685	0,2%
Empreses en alta a la Seguretat Social ³	45.802	3,0%	43.328	3,2%
Noves hipoteques sobre finques urbanes i rústiques (milers d'euros)	779.651	15,8%	1.553.595	29,0%
Noves hipoteques sobre habitatges construïts (milers d'euros)	513.554	35,0%	954.339	35,8%
Nombre d'hipoteques sobre habitatges construïts	5.267	12,7%	10.112	13,2%
Noves hipoteques sobre projectes d'habitatge (milers d'euros)	66.654	-18,2%	189.661	28,1%
Noves hipoteques sobre solars urbans (milers d'euros)	38.854	1,0%	74.715	14,7%
Matriculació de camions	n.d.			

1. Capital de noves societats, més ampliacions de capital, menys reduccions de capital.

2. Noves societats menys societats dissoltes.

3. Alta en règims generals, agrari i de la llar.

Font: INE, Tresoreria Territorial de la Seguretat Social i Direcció General de Trànsit.

4.5.3. Crèdit i estalvi

Els crèdits dels bancs, caixes i cooperatives d'estalvi en data 30 de juny assoliren la xifra de 17,1 milers de milions d'euros, xifra que representa un augment del 16,5% respecte del mateix trimestre de l'any anterior. Si bé aquest import inclou els crèdits a les administracions públiques, cal dir que aquest no representa més del 3,5% de l'import total.

Per altra banda també augmentaren els dipòsits dels residents a les institucions de crèdit i estalvi, però en menor mesura. L'import total dels dipòsits del sectors

residents fou d'11,8 milers de milions d'euros, un 7,5% més que en el segon trimestre de 2001. Els dipòsits de les administracions públiques representaven el 3,1% del total.

Segons l'Enquesta contínua de pressuposts familiars (elaborada per l'INE), el 44,4% (a Espanya el percentatge és del 37,4%) de les llars podien estalviar part dels seus ingressos, mentre que en el segon trimestre de 2001 el percentatge era del 30,9%.

Indicadors d'inversió	2n trimestre		acumulat any	
	Nombre	Variació	Nombre	Variació
Crèdits de bancs, caixes i cooperatives d'estalvi (milions d'euros) – Per acumulat, mitjana de l'any	17.121	16,5%	16.630	15,9%
Depòsits en bancs, caixes i cooperatives de crèdit (milions d'euros) – Per acumulat, mitjana de l'any	11.781	7,7%	11.488	8,5%
Percentatge de les llars que poden estalviar ¹	44,4%	13,5%		

1. Enquesta contínua de pressuposts familiars. % de les llars que poden estalviar d'acord amb el seu nivell d'ingressos i de despeses.

Font: Banc d'Espanya i INE.

El mes de juny registrà una taxa interanual de l'IPC a les Illes Balears del 3,7%, tres dècimes per sobre de l'IPC per al conjunt d'Espanya i un 1,9% més que l'IHPC de la zona euro.

Els grups més inflacionistes foren els d'*aliments i begudes no alcohòliques*, amb un increment del 5,0%, per sobre del 4,7% registrat per al conjunt d'Espanya i de l'1,9% de la zona euro; el de *begudes alcohòliques i tabac*, amb un 6,5% (7,3% i 4,1% respectivament); el de *vestit i calçat*, amb un 6,7% (6,0% i 2,2%); el d'*ensenyament*, amb un 4,6% (3,7% i 4,0%); i el d'*hotels, cafès i restaurants*, amb un 7,1% (5,9% i 4,7%).

Per altra banda, la inflació fou significativament menor que la mitjana en el cas de *parament de la llar*, amb un 2,5% (1,9% i 1,7%); *medicina*, amb un 2,5% (2,5% i 2,2%); *transport*, amb un 0,2% (0,0% i 0,4%); *comunicacions*, amb un -2,5% (-2,4% i -0,8%); i *oci i cultura*, amb un 2,3% (3,0% i 1,7%).

La taxa interanual de l'índex de preus de consum augmentà una dècima respecte de la registrada al març. Però la variació interanual de l'índex general sense aliments no elaborats ni productes energètics, és a dir, sense considerar les variacions en els preus més volàtils, assolí una taxa del 4,4%, cinc dècimes més que el març i tres per sobre de la registrada al conjunt del país.

Per grups, les variacions més destacades respecte al mes de març foren les de *begudes alcohòliques i tabac*, que augmentaren la seva taxa del 3,4% al març al 6,5% el juny; de vestit i calçat, que passaren del 5,0% al 6,7%; i d'*hotels, cafès i restaurants*, que s'incrementà del 6,3% al 7,1%. Per contra, es desacceleraren els preus d'*habitatge*, del 3,9% al 3,1%; de *medicina*, del 3,3% al 2,5% i de *transport*, de l'1,4% al 0,2%. Destaca també la menor disminució en els preus relatius a les *comunicacions*, que al març tenia una taxa interanual del -3,2% i el juny del -2,5%.

Inflació: taxa de variació interanual dels índexs de preus de consum	Illes Balears ¹ juny 2002	Illes Balears ¹ març 2001	Espanya IPC juny 2002	Espanya IHPC juny 2002	zona euro ² juny 2002
Aliments i begudes no alcohòliques	5,0%	4,7%	4,7%	4,8%	1,9%
Begudes alcohòliques i tabac	6,5%	3,4%	7,3%	7,4%	4,1%
Vestit i calçat	6,7%	5,0%	6,0%	6,0%	2,2%
Habitatge	3,1%	3,9%	1,7%	1,7%	0,6%
Parament de la llar	2,5%	1,7%	1,9%	2,0%	1,7%
Medicina	2,5%	3,3%	2,5%	2,5%	2,2%
Transport	0,2%	1,4%	0,0%	-0,1%	0,4%
Comunicacions	-2,5%	-3,2%	-2,4%	-2,3%	-0,8%
Oci i cultura	2,3%	2,7%	3,0%	3,0%	1,7%
Ensenyament	4,6%	4,4%	3,7%	3,7%	4,0%
Hotels, cafès i restaurants	7,1%	6,3%	5,9%	5,8%	4,7%
Altres	4,4%	4,9%	4,2%	3,5%	3,1%
Índex general	3,7%	3,6%	3,4%	3,4%	1,8%
Índex general sense aliments no elaborats ni productes energètics	4,4%	3,9%	4,1%		

1. índex de preus de consum (IPC)

2. índex harmonitzat de preus de consum (IHPC)

Font: INE.

Respecte dels queviures, a l'anàlisi detallada de les variacions registrades a l'IPC de les Illes Balears fou patent que les crisis alimentàries continuaren afectant els preus de la carn, amb una pujada interanual del preu de la *carn de boví* del 15,1% i una disminució en la de *porc* del -13,3%. També destacà l'augment de la *fruita fresca* (12,9%) i de *llegums i hortalisses fresques* (23,7%).

L'augment assenyalat anteriorment per al grup de *begudes alcohòliques i tabac* (6,5%) es degué a l'augment del *tabac* (9,9%), ja que les *begudes alcohòliques* registraren una disminució en els preus del -0,6%.

El *vestit* (7,0%) i el *calçat* (5,7%) continuaren mostrant importants augments de preu en tots els epígrafs excepte el referent a l'infantil, sobretot pel que fa a la *roba de dona* (10,7%) i a la *reparació de calçat* (10,5%).

Subgrups i epígrafs amb major variació de preus IPC Illes Balears, juny 2002		
	Subgrups	Epígrafs
Aliments	5,0%	
Pa		9,3%
Carn de boví		15,1%
Carn d'oví		7,3%
Carn de porc		-13,3%
Ous		-7,0%
Llet		5,4%
Productes lactis		5,2%
Olis i greixos		12,6%
Fruita fresca		12,9%
Llegums i hortalisses fresques		23,7%
Begudes no alcohòliques	4,0%	
Aigua fresca, refrescs i sucs		6,1%
Begudes alcohòliques	-0,6%	
Tabac	9,9%	
Vestit	7,0%	
Roba d'home		5,6%
Roba de dona		10,7%
Complement i reparació de roba		7,3%
Calçat i reparació del calçat	5,7%	
Calçat d'home		5,6%
Calçat de dona		7,7%
Reparació de calçat		10,5%
Lloguer d'habitatge	5,4%	
Conservació de l'habitatge	5,2%	
Electricitat, gas i altres combustibles	-1,3%	
Serveis mèdics, dentals i paramèdics no hospitalaris	6,6%	
Serveis hospitalaris	-4,8%	
Béns i serveis relatius als vehicles	-2,7%	
Serveis de transport	9,4%	
Transport públic interurbà		11,4%
Equips i suports audiovisuals, fotogràfics i informàtics	-6,9%	
Viatge organitzat	10,7%	
Ensenyament	4,6%	
Educació infantil i primària		4,5%
Educació secundària		4,6%
Educació universitària		4,9%
Restaurants, bars i cafès	7,0%	
Hotels i altres allotjaments	9,1%	
Serveis socials	8,5%	
Assegurances	5,3%	
Serveis financers	-12,1%	

Font: INE.

En el grup d'*habitatge* (3,1%) cal fer referència a l'increment en els preus de *lloguer* (5,4%) i conservació de l'*habitatge* (5,2%), mentre que el cost dels subministraments d'*electricitat, gas i altres combustibles* es reduí (-1,3%).

Al grup de *medicina* (2,5%) el comportament també fou dispar segons el subgrup: mentre que el de *serveis hospitalaris* registrà una disminució del -4,8%, el de *serveis mèdics, dentals i paramèdics no hospitalaris* veié augmentar els preus un 6,6%.

Al *transport* (0,2%) destaca la taxa negativa del -2,7% en els *béns i serveis relatius als vehicles*, mentre que al *transport públic interurbà* s'observà un augment de l'11,4%.

En el grup d'*oci i cultura* (2,3%) s'inclou el subgrup d'*equips i suports audiovisuals, fotogràfics i informàtics*, que tingué una variació interanual en els preus del -6,9%, així com els *viatges organitzats*, que augmentaren el seu cost per als consumidors un 10,7%.

L'*ensenyament* (4,6%) registrà taxes interanuals semblants en tots els nivells del sistema educatiu, des del 4,5% pel que fa a l'*educació infantil i primària* al 4,9% de l'*educació universitària*.

Les variacions en els preus dels *hotels, cafès i restaurants* (7,1%) és analitzada amb major detall al capítol 3.5, dedicat al sector dels serveis. Per subgrups es destaquen tant els increments en preus dels *restaurants, cafès i bars* (7,0%) com dels *hotels i altres allotjaments* (9,1%) .

4.7. Costos laborals

Durant el segon trimestre es moderà el creixement del cost laboral.

Així, el cost laboral per hora efectiva fou d'11,26 €, un 4,1% més que en el segon trimestre de 2001.

Malgrat que s'incrementà el cost laboral per treballador i mes (5,0%), sobretot a causa de costos extraordinaris, el nombre d'hores pagades per treballador minvà, mentre que augmentà el d'hores efectives per treballador i mes.

Costs i jornada laborals	2n trimestre		acumulat any	
	Nombre	Variació	Nombre	Variació
Cost laboral per hora efectiva, €	11,26	4,1%	11,29	6,1%
Cost laboral total per treballador i mes, €	1.669,96	5,0%	1.646,52	4,9%
Cost salarial ordinari per treballador i mes, €	1.124,66	2,3%	1.123,66	2,9%
Cost de les cotitzacions obligatòries, per treballador i mes, €	401,42	3,7%	400,03	3,8%
Hores pagades per treballador i mes	161,3	-0,6%	161,0	-0,4%
Hores efectives per treballador i mes	148,3	0,9%	146,0	-1,1%

Font: INE.

4.8. Mercat de treball

Malgrat la desacceleració, el nombre d'ocupats augmentà un 1,2% durant el segon trimestre de l'any. Però la població activa augmentà a major ritme (2,0%), a causa del major nombre de treballadors que es registren a les oficines del SOIB. Com a resultat, la taxa d'atur registrat mitjana se situà en un 4,7%, set dècimes per sobre del nivell del segon trimestre de 2001.

D'entre els afiliats a la Seguretat Social l'augment fou més acusat al règim d'autònoms (3,7%) que al del règim general (1,4%).

Pel que fa a conjunt del període de gener a juny, la població activa s'incrementà un 2,5%, amb un creixe-

ment en el nombre d'ocupats de l'1,9%. La taxa d'atur mitjana se situà en el 6,4%, un 0,6% per sobre de la registrada l'any 2001.

S'estimen també a la següent taula les taxes d'atur per grups d'edat, d'acord amb les dades de la Tresoreria de la Seguretat Social i del SOIB i les estimacions de l'EPA. El grup on més augmentà l'atur és també el més sotmès a la temporalitat, el dels joves d'entre 16 i 19 anys, que assoliren una taxa de l'11,3%, un 4,0% més que durant el 2001. Per altra banda, el grup de persones d'entre 25 a 54 anys, que representa més del 75% de la població activa, tingué una taxa d'atur del 4,1%, un 0,6% més que l'any 2001.

Per la seva banda, el nombre de beneficiaris per prestacions d'atur se situà al voltant dels 18.000, un 87% del nombre total d'aturats registrats.

Les previsions dels empresaris sobre la variació dels seus efectius laborals apunten a un increment en l'ocupació del 0,8% per al tercer trimestre, i un -3,2% per al mateix trimestre de l'any 2003, segons l'Enquesta sobre conjuntura laboral del Ministeri de Treball i Afers Socials.

La mateixa enquesta assenyala que el nombre mitjà d'hores treballades pels assalariats, tant a temps complet com a temps parcial, durant el segon trimestre fou de 437,1 hores, xifra que representa un 1,6% menys que l'any 2001.

La contractació per temps indefinit es reduí, principalment la referida a l'ocupació a temps complet. Per al conjunt del període de gener a juny es registraren quasi 20.000 contractes per temps indefinit, cosa que significa un 3,2% menys que l'any 2001.

Mercat de treball	2n trimestre		Acumulat any 2002	
	Nombre	Variació	Nombre	Variació
Població activa (mitjana) ¹	437.061	2,0%	411.246	2,3%
Ocupats (afiliats a la Seguretat Social, mitjana) ²	416.513	1,2%	385.358	1,7%
Afiliats al règim general de la SS (mitjana)	326.843	1,4%	298.293	2,0%
Afiliats al règim d'autònoms ³ (mitjana)	79.862	3,7%	76.359	2,2%
Aturats registrats (mitjana)	20.548	19,4%	25.906	12,2%
Taxa d'atur registrat (mitjana)	4,7%	0,7%	6,3%	0,6%
Estimacions taxa d'atur registrat per grups d'edat (mitjana) ⁴				
De 16 a 19 anys	11,3%	4,0%	14,7%	3,5%
De 20 a 24 anys	5,6%	0,7%	8,2%	0,3%
De 25 a 54 anys	4,1%	0,6%	5,6%	0,5%
De 55 i més anys	6,8%	0,9%	7,9%	1,0%
Beneficiaris de prestacions per atur (mitjana)	17.967	28,3%	32.289	17,6%
Previsió de l'empresari sobre variació d'efectius laborals				
...per al següent trimestre		0,8%		
...per al mateix trimestre de l'any següent		-3,2%		
Jornada mitjana efectiva per treballador i trimestre, hores ⁵	437,1	-1,6%	435,3	-1,1%
Contractes per temps indefinit				
...a temps complet	5.141	-23,2%	10.847	-10,3%
...a temps parcial	6.065	11,3%	9.152	6,8%
Contractes amb duració determinada				
...a temps complet	78.221	-7,6%	131.847	-11,9%
...a temps parcial	15.623	3,4%	25.934	0,9%
Contractes formatius	707	14,4%	1.294	10,8%

1. Afiliats a la Seguretat Social i aturats registrats. Sèrie revisada des del gener 2001.

2. Sèrie revisada des del gener 2001.

3. Excepte els sectors agrari i pesquer.

4. Projectió de la població activa per grups d'edat segons EPA.

5. Segons l'enquesta de conjuntura laboral del Ministeri de Treball i Afers Socials. Per efectiu laboral s'entén el nombre de llocs de feina ocupats per treballadors per compte d'altri el darrer dia del trimestre. Inclou treballadors a temps complet i a temps parcial.

Font: Tresoreria Territorial de la Seguretat Social, SOIB, INEM, INE i Ministeri de Treball i Afers Socials.

5. Mallorca

Evolució de Mallorca. Taxes de variació interanual del PIB en cicle – tendència a preus constants (en %)

2001 per trimestres				2001	2002	
I	II	III	IV		I (e)	II (e)
3,6	3,5	3,0	2,8	3,2	1,2	0,7

e: estimació.

Font: Conselleria d'Hisenda i Pressuposts.

El segon trimestre registrarà un creixement del PIB del 0,7% interanual.

Durant el segon trimestre de l'any els símptomes de desacceleració assenyalats al primer trimestre es moderaren. Així, la facturació elèctrica registra un increment del 4,9% (descens del 4,0% al primer trimestre); la venda de gasoli A mantingué el creixement del 2,3%; i les vendes de benzina passaren de ser un 13,2% inferiors a les del 2001 a registrar una disminució del 5,3%.

Pel que fa a la construcció, es continuaren assolint taxes negatives en el nombre de projectes visats al COAB (-10,7%).

Mallorca Indicadors d'activitat	2n trimestre		acumulat any	
	Nombre	Variació	Nombre	Variació
Facturació elèctrica, usos no domèstics (MWh)	512.257	4,9%	943.597	0,6%
Venda de gasoli A (milers de litres)	77.285	2,3%	138.009	2,3%
Venda de gasoli B (milers de litres)	15.440	4,9%	27.875	2,8%
Col·legi d'Arquitectes: projectes visats ¹	1.794	-10,7%	3.468	-11,6%
Col·legi d'Arquitectes: habitatges visats ¹	1.451	-48,3%	4.893	-9,7%
Col·legi d'Arquitectes: habitatges per projecte ¹	0,81	-42,1%	2,86	3,8%
Indicadors de consum				
Facturació elèctrica, usos domèstics (MWh)	298.657	14,6%	658.097	13,3%
Venda de benzina (milers de litres)	77.068	-5,3%	136.042	-8,9%
Vehicles matriculats	n.d.			

1. Excepte turístics i industrials.

Font: Gesa-Endesa, CLH, COAB i Direcció Provincial de Trànsit.

Durant el segon trimestre d'enguany es registrarà una reducció de l'11,6% en el nombre total de passatgers arribats per via aèria a Mallorca, i del 9,2% pel que fa al primer semestre.

El menor nombre de passatgers i la disminució en les

exportacions de calçat i joieria afectaren les xifres de transport per via aèria, que en la primera meitat de l'any fou un 14,6% inferior al de l'any 2001.

Les vendes de querosè minvaren un 15,1% en el segon trimestre.

Mallorca Transport aeri	2n trimestre		Acumulat any	
	Nombre	Variació	Nombre	Variació
Passatgers arribats a l'aeroport de Palma	2.715.289	-11,6%	3.973.887	-9,2%
Transport de mercaderies, quilograms	5.579.314	-11,6%	9.532.240	-14,6%
Vendes de querosè, quilolitres	127.037	-15,1%	180.039	-13,8%

Font: AENA i CLH.

El segon trimestre registrà una reducció del 12,5% en el nombre de passatgers estrangers arribats per via aèria. Destaca la lleugera caiguda en el nombre de passatgers amb procedència del Regne Unit (-2,0%) i la més acusada reducció en el nombre de passatgers amb procedència d'Alemanya (-21,4%).

El total de turistes espanyols arribats per via aèria disminuí un 12,5%.

El total de passatgers arribats per via marítima als ports de Palma i Alcúdia en línia regular augmentà un 12%, incloent-hi el tràfic interinsular.

Per al nombre de passatgers arribats en creuers en trànsit l'increment fou del 16,4%.

En resum, el nombre total de passatgers arribats a Mallorca per via aèria i marítima, excloent els arribats d'altres aeroports espanyols per motius no turístics, fou de 2.564.389 persones, la qual cosa suposa una disminució del -10,8% respecte del mateix període de l'any anterior.

Mallorca Passatgers arribats ¹	2n trimestre			acumulat any		
	Nombre	Variació	% sobre total	Nombre	variació	% sobre total
Per via aèria						
Regne Unit	782.256	-2,0%	30,5%	935.142	0,0%	26,1%
Alemanya	845.919	-21,4%	33,0%	1.302.734	-16,7%	36,4%
Itàlia	29.037	16,8%	1,1%	35.074	7,3%	1,0%
França	72.480	-11,0%	2,8%	85.216	-9,8%	2,4%
Bèlgica	28.292	-8,3%	1,1%	31.196	-18,6%	0,9%
Holanda	47.043	0,7%	1,8%	49.988	1,7%	1,4%
Suïssa	47.952	-18,7%	1,9%	65.988	-15,9%	1,8%
Suècia	69.880	-19,5%	2,7%	81.957	-14,7%	2,3%
Altres estrangers	211.768	-9,7%	8,3%	258.134	-8,5%	7,2%
Total d'estrangers	2.134.627	-12,5%	83,2%	2.845.429	-10,2%	79,5%
Espanyols (només turistes)	217.167	-12,6%	8,5%	420.736	-9,3%	11,8%
Total via aèria	2.351.794	-12,5%	91,7%	3.266.165	-10,1%	91,2%
Per via marítima						
Creuers turístics en trànsit	91.598	16,4%	3,6%	96.768	12,7%	2,7%
Línia regular marítima	120.997	12,2%	4,7%	217.118	17,6%	6,1%
Total via marítima	212.595	14,0%	8,3%	313.886	16,1%	8,8%
Total via aèria i marítima	2.564.389	-10,8%	100,0%	3.580.051	-8,3%	100,0%

1. Per a les procedències de l'estranger per via aèria, total de passatgers arribats.

Per als espanyols arribats per via aèria, només turistes.

Per als creuers turístics i la línia regular marítima, total de passatgers arribats als ports de Palma i Alcúdia, incloent-hi el passatge entre illes.

Font: AENA i CITTIB.

Durant els sis primers mesos de l'any arribaren un 10,2% menys passatgers de l'estranger per via aèria, destacant l'estabilitat en el nombre de passatgers arribats del Regne Unit i la disminució en el d'arribats d'Alemanya (-16,7%). El nombre de turistes espanyols arribats per via aèria disminuí un 9,3%.

Pel que fa al nombre de passatgers arribats per línia regular marítima, incloent-hi el tràfic interinsular, hi hagué un increment del 17,6%. A més, el nombre de passatgers arribats en creuers sense base a Mallorca cresqué un 12,7%. Com a resultat, el nombre total de passatgers arribats per via marítima cresqué un 16,1%.

El nombre total de passatgers arribats a Mallorca per via aèria o marítima, excloent els arribats d'altres aeroports espanyols per motius no turístics, fou de 3.580.051 persones, fet que suposa una disminució del -8,3% respecte del mateix període de l'any anterior.

Durant el segon trimestre el nombre de pernoctacions de residents a l'estranger en establiments hotelers es reduí un 16,4% i el total de pernoctacions restà un 15,0% per sota del nivell assolit al mateix període de 2001.

El nombre de viatgers residents a Espanya cresqué un 8,3%, però la reducció en la durada mitjana de l'estada de 4,6 dies a 4,2 dies va fer que l'increment en el nombre de pernoctacions fos de només un 0,8%.

Pel que fa al període de gener a juny, les dades ofereixen tendències semblants a les esmentades: una disminució en els nombres de pernoctacions dels residents a l'estranger (-15,7%) i de viatgers (-10,8%), al mateix temps que un acurçament de la seva estada (-5,4%); mentre que el nombre de viatgers residents a Espanya augmenta (10,5%) però la seva estada s'acurça (-9,2%), la qual cosa deixa el nombre de pernoctacions pràcticament estable (0,3%).

Respecte dels nivells d'ocupació, tots els mesos de la primera meitat d'enguany registraren percentatges menors que l'any 2001, malgrat que als últims mesos la diferència ha estat menor.

Mallorca Establiments hotelers	2n trimestre acumulat any			2001		
	Nombre	Variació	% sobre total	Nombre	variació	% sobre total
Nombre de pernoctacions						
Residents a Espanya	1.026.980	0,8%	9,4%	1.726.929	0,3%	11,8%
Residents a l'estranger	9.925.721	-16,4%	90,6%	12.884.788	-15,7%	88,2%
Total Total pernoctacions	10.952.701	-15,0%	100,0%	14.611.717	-14,1%	100,0%
Nombre de viatgers						
Residents a Espanya	243.901	8,3%	15,0%	414.396	10,5%	18,8%
Residents a l'estranger	1.382.779	-14,5%	85,0%	1.791.309	-10,8%	81,2%
Total viatgers	1.626.680	-11,7%	100,0%	2.205.705	-7,5%	100,0%
Estada mitjana (dies)						
Residents a Espanya	4,2	-6,9%		4,2	-9,2%	
Residents a l'estranger	7,2	-2,1%		7,2	-5,4%	
Estada mitjana (dies)	6,7	-3,7%		5,8	-8,9%	

Font: INE.

Grau d'ocupació, en %	gener	febrer	març	abril	maig	juny
Establiment hotelier ¹	39,9	56,4	62,8	52,1	59,8	71,9
Diferència amb any 2001	-10,3	-8,5	-4,7	-12,0	-9,3	-6,8

1. Grau d'ocupació per places.

Font: INE.

Mallorca Mercat de treball	2n trimestre		acumulat any	
	Nombre	Variació	Nombre	variació
Població activa (mitjana) ¹	354.596	1,7%	337.338	2,1%
Ocupats (afiliats a la Seguretat Social, mitjana)	338.638	0,9%	317.769	1,5%
Aturats registrats (mitjana)	15.958	21,9%	19.570	14,3%
Taxa d'atur registrat (mitjana)	4,5%	0,7%	5,8%	0,6%
Aportació per sectors a la taxa d'atur ²				
Agricultura	0,03%	0,0%	0,03%	0,0%
Indústria	0,3%	0,1%	0,4%	0,1%
Construcció	0,6%	0,2%	0,6%	0,1%
Serveis	3,6%	0,5%	4,8%	0,4%
Contractes per temps indefinit	8.377	-17,8%	15.635	-9,6%
...a temps complet	4.326	-28,4%	9.070	-13,8%
...a temps parcial	4.051	-2,2%	6.565	-3,3%
Contractes amb duració determinada	69.515	-12,7%	119.179	-14,9%
...a temps complet	56.671	-14,8%	97.631	-17,1%
...a temps parcial	12.844	2,6%	21.548	-3,3%
Contractes formatius	556		1.039	2,7%

1. Afiliats a la Seguretat Social i aturats registrats.

2. Nombre d'aturats registrats del sector sobre el total de la població activa. Els percentatges de variació reflecteixen la incidència del sector sobre la variació de la taxa d'atur total.

Font: Tresoreria Territorial de la Seguretat Social, SOIB i INEM.

El nombre d'afiliats a la Seguretat Social fou quasi un 1% superior al registrat un any enrere. Emperò, el major augment de la població activa féu que la taxa d'atur registrat mitjana del trimestre augmentés un 0,7%, assolint el 4,5%. Aquest increment es registrà principalment en el sector dels serveis.

Pel que fa a la contractació, es reduí un 17,8% el nombre de contractes per temps indefinit, amb incidència particularment en els contractes a temps complet.

6. Menorca

Menorca. Taxes de variació interanual del PIB en cicle – tendència a preus constants (en %)

2001 per trimestres				2001	2002	
I	II	III	IV		I (e)	II (e)
3,5	3,0	3,6	2,7	3,2	0,9	2,1

e: estimació.

Font: Conselleria d'Hisenda i Pressuposts.

La taxa de creixement interanual del PIB menorquí fou durant el primer trimestre d'un 0,9%. Aquesta taxa significa una revisió a l'alça respecte de la nostra primera estimació (0,5%).

Per al segon trimestre s'estima un creixement del 2,1%.

La facturació elèctrica per a usos no domèstics es reduí en el segon trimestre un 2,5% i les vendes de benzina un 4,5%. Però altres indicadors, com les vendes de gasoli A (6,1%) o el nombre d'afiliats a la Seguretat Social (3,7%), registraren una evolució positiva.

Pel que fa a la construcció, augmentà tant el nombre de projectes com d'habitatges visats al Col·legi d'Arquitectes. Per al conjunt del primer semestre, el nombre de projectes visats se situà un 6,1% per sobre de la xifra assolida l'any 2001.

Menorca Indicadors d'activitat	2n trimestre		acumulat any	
	Nombre	Variació	Nombre	Variació
Facturació elèctrica, usos no domèstics (MWh)	49.829	-2,5%	88.702	-0,3%
Venda de gasoli A (milers de litres)	6.750	6,1%	10.836	4,3%
Venda de gasoli B (milers de litres)	1.920	23,6%	3.211	20,7%
Col·legi d'Arquitectes: projectes visats ¹	379	21,5%	700	6,1%
Col·legi d'Arquitectes: habitatges visats ¹	328	21,9%	619	9,8%
Col·legi d'Arquitectes: habitatges per projecte ¹	0,87	0,4%	1,77	3,6%
Indicadors de consum				
Facturació elèctrica, usos domèstics (MWh)	36.755	1,9%	80.671	6,7%
Consum de benzina (milers de litres)	9.111	-4,5%	15.277	-2,6%
Vehicles matriculats	n.d.			

1. Excepte turístics i industrials.

Font: Gesa-Endesa, CLH, COAB i Direcció Provincial de Trànsit.

A Menorca arribaren un total del voltant de 440.000 passatgers durant el segon trimestre d'enguany, cosa que significà un 7,1% menys que el 2001. Per al conjunt del primer semestre, la variació fou del 5,7%.

El menor nombre de passatgers i la reducció en les exportacions de calçat –encara que no les de bijuteria– feren que el pes de les mercaderies transportades per via aèria minvés un 4,0%.

Les vendes de querosè minvaren un 20,0% en el segon trimestre.

El nombre de passatgers arribats de l'estranger a l'aeroport de Maó minvà un 6,0% durant el segon trimestre. Destacà la reducció a les procedències del Regne Unit (-7,6%) i d'Alemanya (-18,5%), mentre que augmentaren les procedències d'Itàlia (41,9%) i d'altres orígens no detallats a la taula (10,8%).

Menorca Transport aeri	2n trimestre		Acumulat any	
	Nombre	Variació	Nombre	Variació
Passatgers arribats a l'aeroport de Menorca	439.704	-7,1%	524.523	-5,7%
Transport de mercaderies, quilograms	1.092.942	-4,0%	1.816.992	-6,7%
Vendes de querosè, quilolitres	8.848	-20,0%	9.866	-15,9%

Font: AENA i CLH.

El nombre de turistes espanyols també minvà amb una taxa interanual del -13,4%.

Com a resultat, el nombre total de passatgers de l'estranger i turistes espanyols arribats per via aèria es reduí un 6,7%.

El nombre de persones arribades a Menorca en creuer turístic arribà a aproximadament 28.400 persones, i es registrà una reducció del 9,4%. Per la seva banda, els passatgers arribats per via marítima regular, incloent-hi els que el feien des d'altres illes de les Balears, decre-

qué un 8,1%. El total de passatgers arribats per via marítima tant en creuer com en línia regular registrà un descens del -8,8%.

Finalment, el nombre total de passatgers arribats de l'estranger per via aèria, turistes espanyols arribats amb avió, i passatgers arribats per via marítima fou al voltant de 418.300 persones, un 7,0% menys que en el segon trimestre de 2001.

Si prenem com a referència el període de gener a juny les variacions apuntades a l'anterior epígraf se suavitzen.

Menorca Passatgers arribats ¹	2n trimestre			acumulat any		
	Nombre	Variació	% sobre total	Nombre	variació	% sobre total
Per via aèria						
Regne Unit	230.609	-7,6%	55,1%	239.598	-5,9%	51,7%
Alemanya	43.597	-18,5%	10,4%	44.501	-17,5%	9,6%
Itàlia	20.050	41,9%	4,8%	20.050	43,0%	4,3%
França	1.099	4,7%	0,3%	1.099	4,7%	0,2%
Bèlgica	3.145	33,8%	0,8%	3.145	33,8%	0,7%
Holanda	5.487	-18,2%	1,3%	5.487	-18,2%	1,2%
Suïssa	2.364	-7,3%	0,6%	2.364	-7,3%	0,5%
Suècia	4.658	39,1%	1,1%	4.658	39,1%	1,0%
Altres estrangers	15.272	10,8%	3,7%	15.275	10,9%	3,3%
Total d'estrangers	326.281	-6,0%	78,0%	336.177	-4,6%	72,6%
Espanyols (només turistes)	33.517	-13,4%	8,0%	49.223	-12,1%	10,6%
Total via aèria	359.798	-6,7%	86,0%	385.400	-5,7%	83,2%
Per via marítima						
Creuers turístics en trànsit	28.429	-9,4%	6,8%	30.035	-11,8%	6,5%
Línia regular marítima	30.109	-8,1%	7,2%	47.667	12,2%	10,3%
Total via marítima	58.538	-8,8%	14,0%	77.702	1,5%	16,8%
Total via aèria i marítima	418.336	-7,0%	100,0%	463.102	-4,5%	100,0%

1. Per a les procedències de l'estranger per via aèria, total de passatgers arribats.

Per als espanyols arribats per via aèria, només turistes.

Per als creuers turístics i la línia regular marítima, total de passatgers arribats als ports de Ciutadella i Maó, incloent-hi el passatge entre illes.

Font: AENA i CITTIB.

Així, el nombre total de passatgers arribats de l'estranger registrà una reducció del 4,6%, deguda en gran part a la disminució en el nombre de passatgers arribats del Regne Unit (-5,9%) i d'Alemanya (-17,5%). Els passatgers amb origen a Itàlia i d'altres no detallats a la taula marcaren augments del 43,0% i del 10,9% respectivament.

Pel que fa als turistes espanyols arribats per via aèria la reducció fou del 12,1%.

El nombre de turistes arribats en creuers disminuí un -11,8%, mentre que el total de passatgers arribats per via marítima regular augmentà un 12,2%, cosa que significà que el total d'arribats per via marítima pogué registrar una taxa positiva de l'1,5%.

El nombre total de passatgers arribats segons l'anàlisi dels paràgrafs anteriors se situà al voltant de 463.100 persones, un 4,5% menys que al primer semestre de 2001.

L'Institut Nacional d'Estadística només ofereix dades relatives a l'hoteleria a Menorca durant els mesos de major afluència turística.

Durant els mesos de maig i juny de 2002 es registrà una major afluència de viatgers residents a Espanya (58,7%), que provocà que malgrat que es reduís la duració mitjana de l'estada de 4,7 a 3,9 dies el nombre de pernотacions augmentés un 30,9%.

Respecte dels viatgers residents a l'estranger el seu nombre minvà un 11,1% i el de les seves pernотacions un 8,9%.

El nombre total de viatgers restà pràcticament estable (-1,1%), però el de pernотacions es reduí un 5,4%, a causa principalment de l'acurçament de l'estada mitjana (-4,4%).

El mes de juny el grau d'ocupació per places als hotels de Menorca fou del 83,2%, un 5,7% inferior al del juny de 2001.

Grau d'ocupació, en %	maig	juny
Establiment hotelier ¹	n.d.	83,2
Diferència amb any 2001		-5,7

1. Grau d'ocupació per places.

n.d. No disponible

Font: INE.

Menorca Establiments hotelers	2n trimestre			acumulat any		
	Nombre	Variació	% sobre total	Nombre	Variació	% sobre total
Nombre de pernотacions						
Residents a Espanya	129.758	30,9%	12,0%	129.758	30,9%	12,0%
Residents a l'estranger	953.965	-8,9%	88,0%	953.965	-8,9%	88,0%
Total Total pernотacions	1.083.723	-5,4%	100,0%	1.083.723	-5,4%	100,0%
Nombre de viatgers						
Residents a Espanya	33.481	58,7%	22,9%	33.481	58,7%	22,9%
Residents a l'estranger	112.686	-11,1%	77,1%	112.686	-11,1%	77,1%
Total viatgers	146.167	-1,1%	100,0%	146.167	-1,1%	100,0%
Estada mitjana (dies)						
Residents a Espanya	3,9	-17,5%		3,9	-17,5%	
Residents a l'estranger	8,5	2,4%		8,5	2,4%	
Estada mitjana (dies)	7,4	-4,4%		7,4	-4,4%	

Font: INE.

Menorca Mercat de treball	2n trimestre		acumulat any	
	Nombre	Variació	Nombre	variació
Població activa (mitjana) ¹	32.243	4,4%	29.788	4,0%
Ocupats (afiliats a la Seguretat Social, mitjana)	31.002	3,7%	27.953	3,3%
Aturats registrats (mitjana)	1.241	25,2%	1.836	16,7%
Taxa d'atur registrat (mitjana)	3,8%	0,6%	6,2%	0,7%
Aportació per sectors a la taxa d'atur ²				
Agricultura	0,02%	0,0%	0,02%	0,0%
Indústria	0,5%	-0,1%	0,6%	0,0%
Construcció	0,3%	0,1%	0,4%	0,1%
Serveis	3,0%	0,6%	5,1%	0,6%
Contractes per temps indefinit	1.158	-2,9%	1.763	-2,7%
...a temps complet	422	-3,2%	790	-7,5%
...a temps parcial	736	-2,6%	973	1,7%
Contractes amb duració determinada	9.997	-0,2%	13.318	-2,6%
...a temps complet	8.433	-0,5%	11.090	-3,5%
...a temps parcial	1.564	1,4%	2.228	1,9%
Contractes formatius	94	62,1%	152	61,7%

1. Afiliats a la Seguretat Social i aturats registrats.

2. Nombre d'aturats registrats del sector sobre el total de la població activa. Els percentatges de variació reflecteixen la incidència del sector sobre la variació de la taxa d'atur total.

Font: Tresoreria Territorial de la Seguretat Social, SOIB i INEM.

Com ja hem assenyalat, el nombre d'afiliats a la Seguretat Social a Menorca cresqué un 3,7%. Emperò la població activa augmentà a major ritme, amb la qual cosa la taxa d'atur registrat se situà en el 3,8%, un 0,6% més que durant el 2001, encara que continués essent la taxa més baixa de les Illes. El sector indus-

trial compensà el creixement de l'atur registrat a la construcció.

El nombre de contractes per temps indefinit fou un 2,9% inferior al del segon trimestre de 2001, mentre que el de contractes per temps determinat fou similar.

7. Pitiüses

Pitiüses.

Taxes de variació interanual del PIB en cicle – tendència a preus constants (en %)

2001 per trimestres				2001	2002	
I	II	III	IV		I (e)	II (e)
3,1	2,8	3,0	2,5	2,9	2,0	0,6

e: estimació.

Font: Conselleria d'Hisenda i Pressuposts.

L'economia pitiüsa fou la que tingué més dinamisme de Balears durant el primer trimestre, i assolí una taxa interanual de creixement del 2,0%, per sobre dels

percentatges de Mallorca i Menorca. La nostra primera estimació fou del 2,1%. Per al segon trimestre s'estima un creixement del 0,6%.

La facturació elèctrica per a usos no domèstics augmentà un 6,6%, la d'usos domèstics un 21,2% i les vendes de gasoli A un 2,5%. Per altra banda, les vendes de benzina es reduïren un 2,8%.

Pel que fa a la construcció, es registra un lleuger augment en el nombre de projectes visats (1,4%); per això la variació per al conjunt del primer semestre se situa en el -3,7%.

Pitiüses Indicadors d'activitat	2n trimestre		acumulat any	
	Nombre	Variació	Nombre	Variació
Facturació elèctrica, usos no domèstics (MWh)	71.025	6,6%	120.100	5,5%
Venda de gasoli A (milers de litres)	10.253	2,5%	16.760	4,3%
Venda de gasoli B (milers de litres)	3.284	4,5%	4.945	13,9%
Col·legi d'Arquitectes: projectes visats ¹	144	1,4%	287	-3,7%
Col·legi d'Arquitectes: habitatges visats ¹	478	-30,1%	752	-36,3%
Col·legi d'Arquitectes: habitatges per projecte ¹	3,32	-31,1%	5,24	-34,5%
Indicadors de consum				
Facturació elèctrica, usos domèstics (MWh)	50.435	21,2%	103.762	19,8%
Consum de benzina (milers de litres)	13.527	-2,8%	22.802	-2,1%
Vehicles matriculats	n.d.			

1. Excepte turístics i industrials.

Font: Gesa-Endesa, CLH, COAB i Direcció Provincial de Trànsit.

A l'aeroport d'Eivissa desembarcaren aproximadament uns 650.000 passatgers, un 8,7% menys que l'any 2001.

El menor nombre de passatgers per via aèria es reflectí en les xifres de mercaderies transportades (-6,1%) i en les vendes de querosè (-19,4%).

Pitiüses Transport aeri	2n trimestre		Acumulat any	
	Nombre	Variació	Nombre	Variació
Passatgers arribats a l'aeroport d'Eivissa	649.974	-8,7%	771.884	-7,8%
Transport de mercaderies, quilograms	1.178.326	-6,1%	1.829.641	-7,3%
Vendes de querosè, quilolitres	16.939	-19,4%	18.483	-17,9%

Font: AENA i CLH.

El nombre de passatgers arribats de l'estranger per via aèria fou un 7,1% inferior al del mateix període de l'any passat, principalment a causa de la disminució en les xifres referides al Regne Unit (-5,7%), Ale-

manya (-17,7%), França (-11,1%) i altres orígens no detallats a la taula (-8,3%). És destacable, per altra banda, l'augment en el nombre de passatgers amb procedència d'Itàlia (30,1%).

Per la seva banda, el total de turistes espanyols arribats per via aèria disminuí un -27,7%.

Pel que fa als turistes arribats en creuer, cal assenyalar els increments tant pel que fa a l'illa major (33,7%) com a la menor (92,9%).

El nombre de passatgers arribats per via marítima als ports de la vila d'Eivissa i a Sant Antoni, que inclou el trànsit amb origen fora de les Pitiüses i exclou l'efectuat entre Eivissa i Formentera, minvà un 15,7%.

Es registrà una reducció en el nombre de passatgers arribats per via aèria de l'estranger (-5,8%), principalment a causa de la reducció en les xifres relatives al Regne Unit (-5,8%) i Alemanya (-13,5%). Cal destacar l'augment en el nombre de passatgers arribats d'Itàlia, que s'incrementà un 30,1% i esdevingué la tercera nacionalitat en importància, per sobre del nombre de turistes espanyols per via aèria, que minvà un 26,0%.

Pitiüses Passatgers arribats ¹	2n trimestre			acumulat any		
	Nombre	Variació	% sobre total	Nombre	variació	% sobre total
Per via aèria						
Regne Unit	225.838	-5,7%	35,8%	226.910	-5,8%	31,5%
Alemanya	131.508	-17,7%	20,9%	143.601	-13,5%	20,0%
Itàlia	60.078	30,1%	9,5%	60.099	30,1%	8,4%
França	26.893	-11,1%	4,3%	27.118	-10,5%	3,8%
Bèlgica	9.804	-4,8%	1,6%	10.217	-0,8%	1,4%
Holanda	6.329	-25,6%	1,0%	6.329	-25,6%	0,9%
Suïssa	8.278	-1,8%	1,3%	8.420	-0,1%	1,2%
Suècia	0	-100,0%	0,0%	0	-100,0%	0,0%
Altres estrangers	24.084	-8,3%	3,8%	24.060	-8,4%	3,3%
Total d'estrangers	492.812	-7,1%	78,1%	506.754	-5,8%	70,4%
Espanyols (només turistes)	37.278	-27,7%	5,9%	59.626	-26,0%	8,3%
Total via aèria	530.090	-8,9%	84,1%	566.380	-8,5%	78,7%
Per via marítima						
Creuers turístics en trànsit- Eivissa	13.364	33,7%	2,1%	13.364	33,7%	1,9%
Creuers turístics en trànsit- Formentera	1.194	92,9%	0,2%	1.194	92,9%	0,2%
Línia regular marítima-Eivissa	85.962	-15,7%	13,6%	139.807	-17,6%	19,4%
Total via marítima	100.520	-10,7%	15,9%	153.171	-14,8%	21,3%
Total via aèria i marítima	630.610	-9,2%	100,0%	719.551	-9,9%	100,0%

1. Per a les procedències de l'estranger per via aèria, total de passatgers arribats.

Per als espanyols arribats per via aèria, només turistes.

Per als creuers turístics d'Eivissa i la línia regular marítima, total de passatgers arribats als ports de la vila d'Eivissa i Sant Antoni, incloent-hi el passatge entre illes però no l'efectuat entre Eivissa i Formentera.

Font: AENA i CITTIB.

Pel que fa als creuers turístics, es registraren increments tant pel que fa a l'illa d'Eivissa (33,7%) com a la de Formentera (92,9%). El nombre de passatgers arribats per via marítima regular als ports de Sant Antoni i la vila d'Eivissa, sense registrar el que prové de Formentera, es reduí un 17,6%.

En conjunt, el total de passatgers arribats a les Pitiüses, excloent els espanyols no turistes arribats per via aèria, fou d'aproximadament 719.500 persones, cosa que significà un -9,9% menys que a la primera meitat de 2001.

Com en el cas de Menorca, l'Institut Nacional d'Estadística només ofereix dades relatives a l'hoteleria a les Pitiüses durant el mesos de major afluència turística. Cal dir que aproximadament el 95% de les estades en establiments hotelers a les Pitiüses s'esdevenen entre els mesos de maig a octubre.

Les Pitiüses foren les úniques illes on s'allargà l'estada mitjana dels viatgers allotjats en establiments hotelers, tant en el cas dels residents a Espanya com dels residents a l'estranger. Durant els mesos de maig i juny de 2001 l'estada mitjana fou de 7,1 dies, mentre que als mateixos mesos de l'any 2002 aquesta fou de 7,8 dies, xifra que significà un increment del 9,5%.

L'allargament de l'estada ajudà a pal·liar el menor nombre de viatgers estrangers, que es reduí un 16,0%.

Com a resultat, es registrà una reducció del 5,9% en el nombre de pernотacions en establiments turístics, condicionat bàsicament pel decreixement del de residents a l'estranger (-6,9%), mentre que les pernотacions de residents a Espanya augmentaren un 9,7%.

Grau d'ocupació, en %	maig	juny
Establiment hotelier ¹	57,2	77,5
Diferència amb any 2001	+3,0	-3,2

1. Grau d'ocupació per places.

Font: INE.

Pitiüses Establiments hotelers	2n trimestre			acumulat any		
	Nombre	Variació	% sobre total	Nombre	Variació	% sobre total
Nombre de pernотacions						
Residents a Espanya	156.862	9,7%	7,1%	156.862	9,7%	7,1%
Residents a l'estranger	2.057.930	-6,9%	92,9%	2.057.930	-6,9%	92,9%
Total Total pernотacions	2.214.792	-5,9%	100,0%	2.214.792	-5,9%	100,0%
Nombre de viatgers						
Residents a Espanya	35.570	1,7%	12,5%	35.570	1,7%	12,5%
Residents a l'estranger	249.665	-16,0%	87,5%	249.665	-16,0%	87,5%
Total viatgers	285.235	-14,1%	100,0%	285.235	-14,1%	100,0%
Estada mitjana (dies)						
Residents a Espanya	4,4	7,9%		4,4	7,9%	
Residents a l'estranger	8,2	10,8%		8,2	10,8%	
Estada mitjana (dies)	7,8	9,5%		7,8	9,5%	

Font: INE.

Pitiüses Mercat de treball	2n trimestre		acumulat any	
	Nombre	Variació	Nombre	variació
Població activa (mitjana) ¹	48.796	2,7%	42.695	2,6%
Ocupats (afiliats a la Seguretat Social, mitjana)	46.532	2,2%	39.319	2,4%
Aturats registrats (mitjana)	2.264	14,3%	3.376	5,1%
Taxa d'atur registrat (mitjana)	4,6%	0,5%	7,9%	0,2%
Aportació per sectors a la taxa d'atur ²				
Agricultura	0,01%	0,0%	0,01%	0,0%
Indústria	0,2%	0,0%	0,2%	0,0%
Construcció	0,6%	0,1%	0,7%	0,1%
Serveis	3,9%	0,3%	7,0%	0,1%
Contractes per temps indefinit	1.556	146,6%	2.405	80,0%
...a temps complet	351	107,7%	911	39,9%
...a temps parcial	1.205	160,8%	1.494	118,1%
Contractes amb duració determinada	10.725	124,8%	18.402	53,6%
...a temps complet	9.552	120,6%	16.316	50,7%
...a temps parcial	1.173	166,0%	2.086	80,9%
Contractes formatius	56	211,1%	102	64,5%

1. Afiliats a la Seguretat Social i aturats registrats.

2. Nombre d'aturats registrats del sector sobre el total de la població activa. Els percentatges de variació reflecteixen la incidència del sector sobre la variació de la taxa d'atur total.

Font: Tresoreria Territorial de la Seguretat Social, SOIB i INEM.

Com a la resta de la nostra comunitat, el nombre d'afiliats a la Seguretat Social augmentà (2,2%), però la població activa ho féu a major ritme, per la qual cosa la taxa d'atur registrat se situà en el 4,6%, un 0,5% més que en el segon trimestre de 2001. Aquest increment és el menor de les Balears.

Del total de la població activa, un 0,2% eren aturats registrats del sector de la indústria, un 0,6% del sector de la construcció i un 3,9% del sector dels serveis.

Es registrà un fort increment en el nombre de contractes, tant per temps indefinit com de duració determinada. A la primera meitat d'enguany, el nombre de contractes indefinits s'incrementà un 80,0%, i el de duració determinada un 53,6%.

Notes i abreviacions

Els percentatges de variació es refereixen a la diferència entre el període esmentat d'enguany i el mateix període de l'any passat, excepte quan es diu expressament una altra cosa.

n.d. No disponible

Agraïments

Volem fer exprés el nostre agraïment a les següents empreses i entitats per les dades que ens han facilitat; la seva col·laboració ha estat imprescindible per a l'elaboració d'aquest informe.

AENA – Aeroport d'Eivissa.
AENA – Aeroport de Maó.
AENA – Aeroport de Palma.
Banc d'Espanya.
Col·legi Oficial d'Arquitectes de Balears (COAB).
Compañía Logística de Hidrocarburos (CLH), Palma.
Direcció General d'Aviació Civil, Ministeri de Foment.
Direcció General de Fons Comunitaris i Finançament Territorial, Ministeri d'Hisenda.
Direcció General de Trànsit, Ministeri d'Interior.
Direcció General d'Habitatge, Arquitectura i Urbanisme, Ministeri de Foment.
Direcció Provincial de Trànsit, Ministeri d'Interior.
Direcció Territorial de Comerç a les Illes Balears, Ministeri d'Economia.
Gesa-Endesa.
CITTIB-Enturib, Conselleria de Turisme.
Institut d'Estudis Turístics, Ministeri d'Economia.
Direcció Provincial de Balears de l'Institut Nacional d'Ocupació (INEM), Ministeri de Treball i Afers Socials.
Institut Nacional d'Estadística (INE).
Subdirecció General d'Estudis, Ministeri de Ciència i Tecnologia.
Predyco.
OFICEMEN.
SEOPAN.
Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB), Conselleria de Treball.
Tresoreria Territorial de la Seguretat Social a les Illes Balears, Ministeri de Treball i Afers Socials.

La **Constitució Espanyola de 1978** transforma profundament l'organització territorial de l'Estat, a partir del reconeixement d'un nou nivell d'administració territorial, les comunitats autònomes, la revitalització de les existents entitats locals i la redefinició de la posició de l'Estat, en un nou marc en què es relacionen sota els principis d'autonomia, unitat i solidaritat.

Encara que no conté un model territorial acabat i tancat, la Constitució de 1978 es preocupa més de regular el procés autonòmic que de concretar el posicionament de les hisendes locals dins aquesta nova organització territorial.

En aquest sentit, l'article 137 del text constitucional estableix que l'Estat s'organitza territorialment en municipis, províncies i en les comunitats autònomes que es constitueixin, i aquestes entitats gaudeixen d'autonomia per a la gestió dels seus respectius interessos. Aquesta autonomia es veu reforçada en el cas dels municipis i províncies per la Carta europea d'autonomia local de 15 d'octubre de 1985, ratificada per Espanya el 20 de gener de 1988.

La doctrina és unànime a l'hora de reconèixer l'escassa regulació que de les hisendes locals fa la Constitució. De fet hi dedica únicament tres articles, del número 140 al 142. Aquest darrer garanteix el compliment del principi de suficiència financera.

A més a més, l'absència al text constitucional d'un llistat de competències pròpies de les hisendes locals fa que la **Llei 7/1985, de 2 d'abril, de bases del règim local**, es converteix en la norma delimitadora de la qüestió local. Aquesta norma aclareix, tot i que no de forma totalment satisfactòria, el contingut competencial de les entitats locals.

Per altra banda, tant el primer redactat de la Llei com les successives modificacions que ha sofert fan referència a competències poc ajustades a la realitat local actual. Així, per exemple, es parla de competències en matèria d'escorxadors, subministrament de gas i calefacció... Però, en canvi, es deixen de banda qüestions tan importants, ara com ara, com pugui ésser donar resposta a l'increment de recursos que han de dedicar les entitats locals per a la provisió de béns i serveis públics com a conseqüència de la immigració.

Amb la voluntat d'ésser una norma per regular, amb vocació unitària i sistemàtica, el principi de suficiència financera dels ens locals neix la **Llei 39/1988, de 28 de desembre, reguladora de les hisendes locals**, que posa en relleu l'existència d'una certa corresponsabilitat fiscal en l'esfera local, des del moment en

què els ajuntaments són competents per decidir, dins els límits legalment establerts, els tipus impositius que cal aplicar a les figures tributàries pròpies, així com a l'hora de recaptar o no els tributs de naturalesa voluntària.

En qualsevol cas, la vertadera dimensió del finançament local s'ha d'entendre en un marc ampli, com és el de l'organització territorial de l'Estat dissenyat per la Constitució espanyola de 1978.

Un cop finalitzat el procés de descentralització autonòmica, pren força el debat entorn de l'anomenada segona descentralització, que té com a principals actors les corporacions locals, amb dos vessants interrelacionats: el competencial i el financer.

L'Informe de la Comisión para el Estudio y propuesta de medidas para la reforma de la Financiación de las Haciendas Locales, de 3 de juliol de 2002, elaborat per un grup d'experts del Ministeri d'Hisenda i la Federació Espanyola de Municipis i Províncies (FEMP), analitza en profunditat el vessant financer de la realitat local i planteja escenaris alternatius per millorar-la en la perspectiva de l'entrada en vigor del nou model de finançament local.

Per altra banda, el passat 11 d'octubre es va aprovar en Consell de Ministres el Projecte de reforma de la Llei reguladora de les hisendes locals. Entre altres novetats, el projecte de reforma del sistema de finançament local inclou la cessió a les corporacions locals (ajuntaments de més de 100.000 habitants i capitals de província) d'una cistella de tributs composta per l'impost sobre la renda de les persones físiques (l'1,6875 per cent de la quota líquida per IRPF), l'impost sobre el valor afegit (IVA, en un 1,7897 per cent) i els impostos especials sobre l'alcohol, el tabac i els hidrocarburs (en un 2,0454 per cent).

Aquesta cistella ha de substituir la meitat dels recursos que es reben actualment mitjançant la participació municipal en els tributs de l'Estat (PMTE).

L'altra meitat continuarà tenint els seus orígens en les subvencions procedents del pressupost estatal i la seva regla d'evolució estarà en funció no del producte interior brut nominal, com fins ara, si no de l'evolució dels ingressos tributaris de l'Estat (ITE nacional).

Es tracta, doncs, d'apropar tant l'especificació com la terminologia del futur sistema de finançament local a les del nou model de finançament autonòmic, aprovat per Acord del Consell de Política Fiscal i Financera el 27 de juliol de 2001 i que ha entrat en vigor l'1 de gener de 2002.

Tant la cessió d'aquesta cistella d'imposts com la nova participació en els tributs de l'Estat entraran en vigor l'1 de gener del 2004, un cop finalitzi l'actual quinquenni de finançament 1999-2003 de les hisendes locals.

Pel que fa als ajuntaments de menys de 100.000 habitants, i que no siguin capital de província, el finançament es durà a terme mitjançant una "transferència de l'Estat adequada a les seves necessitats de despesa". La valoració del "quantum" d'aquesta transferència i la seva adequació a les necessitats reals és un tema encara per tractar.

Atès que la proximitat dels ciutadans a l'Administració local fa que aquesta sigui molt sensible a les demandes socials de serveis i infraestructures urbanes, sovint dóna resposta a aquestes demandes anant més enllà de les seves estrictes àrees competencials.

A més a més, cal tenir en compte que algunes lleis sectorials incrementen les obligacions dels ens locals, sense que aquests rebin la corresponent compensació econòmica.

Així, doncs, la tensió entre la demanda social a favor d'un major nivell de despesa i, a la vegada, la major resistència per part dels ciutadans a l'increment de la pressió fiscal es trasllada quasi per complet a l'àmbit local. D'aquesta manera, la situació financera es veu cada cop més agreujada, sobretot si la situació de la qual es parteix es pot qualificar de precària.

Caldrà esperar encara un temps per veure si el "quantum" de la "transferència adequada a les necessitats" dels ens locals té en compte o no tots aquests fets. En qualsevol cas, és necessari que els ens locals coadjuvin en l'objectiu d'assolir la suficiència financera per atendre les despeses en béns i serveis públics. I això implica fer un ús òptim de l'autonomia tributària de què disposen.

En aquest sentit, cal dir que molts de municipis no han esgotat, ni molt manco, el recorregut impositiu de les figures tributàries locals obligatòries. Altres, no fan ús, o fan un ús escàs, de la possibilitat de recaptar els tributs locals de naturalesa voluntària. I molts no exploten suficientment el recurs de les taxes i preus públics, quan és precisament en l'àmbit local on té més sentit l'**aplicació del principi del benefici**. Igualment, i en aplicació d'aquest mateix principi, tal vegada caldria recórrer un poc més a la via de les contribucions especials.

En qualsevol cas, diversos estudis realitzats sobre la qüestió local, entre els qual es podria destacar el de F. Suárez Pandiello, F. Póveda, i A. Sánchez posen de manifest que el comportament de les corporacions locals en matèria financera en el passat es pot qualificar de responsable.

Els resultats de diferents anàlisis numèriques, que prenen com a font les liquidacions dels pressuposts

de les entitats locals, indiquen que, **en termes generals, els municipis espanyols realitzen un elevat esforç fiscal, fent ús de la seva autonomia financera**, tot i que la pressió fiscal municipal es manté relativament constant durant els darrers anys. A més a més, es constata l'ús creixent de les taxes i els preus públics que, en conjunt, suposen una quarta part dels tributs locals, fet molt positiu en la mesura en què bona part dels serveis prestats per les entitats locals permeten finançar-se, tal com s'ha esmentat anteriorment, aplicant el principi del benefici.

És de justícia reconèixer que augmentar la pressió fiscal en l'àmbit local no és una decisió política fàcil, atès que els ciutadans converteixen els ajuntaments en els "responsables visibles" de bona part de la càrrega tributària que suporten.

Tornant a la qüestió que ens ocupa, el Projecte de reforma de la Llei d'hisendes locals que entrarà en vigor l'1 de gener de 2003 preveu ampliar l'autonomia tributària dels ajuntaments introduint modificacions, algunes de les quals encara pendents de fixar en el moment d'elaborar aquest document, a l'actual configuració de l'impost sobre béns immobles (IBI), de l'impost sobre construccions, instal·lacions i obres (ICIO), de l'impost sobre vehicles de tracció mecànica (IVTM), però sobretot de l'impost sobre activitats econòmiques (IAE).

No és l'objectiu d'aquestes línies entrar en valoracions apriorístiques sobre les llums i les ombres del nou model de finançament local que s'està preparant, ni tampoc del Projecte de reforma de la Llei d'hisendes locals que s'enviarà a les Corts Generals perquè l'aprovin. El pas del temps i la concreció d'alguns aspectes d'importància que encara no es deixen entreveure amb prou claredat s'encarregaran de donar els elements de judici necessaris a aquest efecte.

Dit això, pot resultar interessant prestar un poc més d'atenció a una de les figures tributàries objecte de la reforma, **l'impost sobre activitats econòmiques**, interessant no només pel que fa a l'àmbit del finançament local, sinó també per l'èmfasi que s'ha posat en la millora que representarà la seva nova configuració en el camp de la fiscalitat de la **petita i mitjana empresa**.

Nascut de la conjunció de dues figures tributàries anteriors (les antigues llicències fiscals i l'impost de radicació), l'impost sobre activitats econòmiques ha estat objecte de crítiques generalitzades des que veié la llum l'any 1992. Des dels seus inicis, la configuració d'aquest impost ha estat marcada per nombroses imperfeccions tècniques, que s'han anat posant en relleu des de diferents àmbits: acadèmics, doctrinals, polítics, administratius, econòmics i empresarials. Qüestions com ara l'ambigüitat interpretativa del fet imposable, la penalització de la inversió i de l'ocupació, els supòsits que es donen de doble imposició o la desconexió amb el principi de capacitat de pagament –gravar el simple fet d'exercir una activitat, inde-

pendentment dels resultats econòmics obtinguts—són, entre d'altres, realitats que justifiquen des de temps enrere la reforma d'aquest tribut local.

L'article 79 de la Llei reguladora de les hisendes locals el defineix com un tribut directe i de naturalesa real. No té en compte per tant les circumstàncies personals de l'obligat a pagar. Es tracta d'un gravamen que té el seu fonament teòric establert en el principi del benefici: sobre la presumpció que existeix certa proporcionalitat entre els serveis públics que proveeixen les entitats locals i que afavoreixen els negocis i l'activitat productiva que s'està duent a terme. Precisament aquesta presumpció ha estat fortament criticada pels agents econòmics i socials, que consideren que l'estructura actual de l'impost sobre activitats econòmiques no només no és la millor possible, sinó que suposa un obstacle a les iniciatives empresarials, i es converteix alhora en una causa d'alentiment del creixement econòmic.

La modificació de l'impost sobre activitats econòmiques que es proposa en el Projecte de reforma de la Llei d'hisendes locals és positiva quant al fet que millora la fiscalitat de la petita i mitjana empresa i dels treballadors autònoms. Així, un 92,6% de les empreses espanyoles quedaran exemptes de tributar per aquest impost. En el cas de Balears, aquest percentatge oscil·laria entre el 94 i 97%, segons el que es pot estimar a partir de les dades del Directori Central d'Empreses (DIRCE) de l'Institut Nacional d'Estadística. Quant al nombre de treballadors autònoms que es beneficiarien d'aquesta exempció, es calculen aproximadament uns 76.400, segons el que es desprèn de les dades de la Tresoreria Territorial de la Seguretat Social per a aquest període.

Com que les pimes són la columna vertebral de la nostra economia, qualsevol mesura encaminada a millorar la seva fiscalitat ha d'ésser per necessitat ben rebuda. El que no queda gaire clar és la naturalesa de la cobertura financera que s'atorgarà a les corporacions locals pel que deixin de recaptar en concepte d'impost sobre activitats econòmiques.

De moment, i en la perspectiva de l'exercici econòmic 2003, la supressió parcial de l'IAE es compensarà mitjançant un crèdit ampliable recollit en el Projecte de pressuposts generals de l'Estat per a l'any vinent.

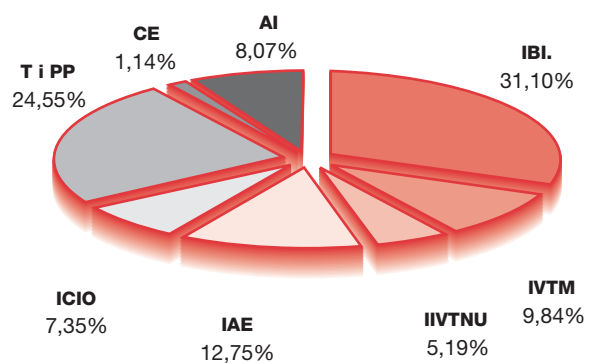
Ja que l'IAE és un impost important en termes de recaptació, a més de complir els principis d'autonomia i suficiència financera consagrats en els articles 137 i 142 de la Carta Magna, no és estrany que les veus que en el passat s'han alçat demanant quasi bé la supressió d'aquest tribut hagin donat peu a la proliferació d'una extensa literatura sobre la qüestió.

En termes quantitius, l'impost sobre activitats econòmiques és el segon impost municipal amb importància recaptadora (després de l'impost sobre béns immobles, IBI), amb un pes del 12,75 per cent del total dels ingressos fiscals municipals, segons

dades de la Direcció General de Fons Comunitaris i Finançament Territorial relatives a l'exercici 1998. I representa el 7 per cent, aproximadament, del volum total de l'estructura del pressupost d'ingressos, segons *l'Informe de la Comisión para el estudio y propuesta de medidas para la reforma de la Financiación de las Haciendas Locales*, de 3 de juliol de 2002.

En opinió de Suárez i Pandiello, l'IAE es mostra partidari d'una reforma que suprimeixi les flagrants situacions d'inequitat que provoca, però no d'eliminar-lo completament, ja que —entre altres motius— compleix una important **funció censal**, de la qual quasi no es parla.

Ingressos Fiscals Municipals 1998

Els pesos de les distintes figures que apareixien en el gràfic, s'han d'entendre en termes de mitjana, atès que són el resultat d'agregar les liquidacions dels pressuposts d'ingressos dels més de 8.000 municipis que conformen el mapa local espanyol. Municipis amb realitats socioeconòmiques molt diferents.

En aquest sentit, pot ser adient obrir un parèntesi per assenyalar que la realitat municipal balear no és diferent de la de la resta d'Espanya. A Balears, ens trobam amb gran varietat de tipus de municipi: urbans, rurals, dormitori, industrials, turístics o de segona residència, disseminats, de muntanya, d'alta densitat de població dins d'un entorn metropolità, o fins i tot un municipi illa.

A més, tenim també un alt percentatge de municipis petits, amb els problemes que aquesta estructura "minifundista" comporta. A Balears, 18 del total dels 67 municipis tenen una població inferior als 2.000 habitants. I, en aquests casos, comptar amb un mínim de serveis a cost raonable, per tal de poder prestar de forma regular i permanent els serveis municipals més elementals, és una tasca força difícil.

S'ha de pensar que darrere aquesta situació no solament hi ha un problema d'eficàcia o eficiència en la gestió dels recursos, sinó que hi ha implícit un problema d'equitat. Perquè el ciutadà de poblacions petites que es troba davant un ajuntament amb una baixa

capacitat gestora pateix una situació de discriminació respecte a les possibilitats efectives de què gaudeix el ciutadà d'una població mitjana o gran pel que fa a rebre serveis municipals amb unes certes garanties.

És molt complicat trobar una solució al finançament

local capaç de respondre a les necessitats derivades de realitats tan diferents. Per això, són moltes les incerteses que planegen sobre el futur de les hisendes locals. I aquesta és i serà una qüestió a la qual hem de dedicar un intens i seriós procés de reflexió d'ara en endavant.

Referències bibliogràfiques

- Garcia Morillo, J. *La configuración constitucional de la autonomía local*. Madrid: Marcial Pons, 1998.
- Parejo Alonso, L. *La potestad normativa local*. Madrid: Marcial Pons, 1998.
- Castillo Blanco, F. *Modificaciones y panorama actual del régimen local español*. Granada: Centro de estudios municipales y cooperación internacional, 2000.
- Mir, J. *L'organització dels ajuntaments*. Manual del Govern Local, Federació de Municipis de Catalunya, 2000.
- Arias Martínez, M.A.; Ferreira Fernández, A.J. "El Pacto Local y la reorganización competencial de la estructura interna de las corporaciones locales". *Revista de Estudios de la Administración Local y Autonómica*, núm. 282, 2000.
- Revista *Papeles de Economía Española*, núm. XX, 2002, Monogràfic sobre Finançament Local.
- Bosch, N.; Castells, A. *La Hisenda municipal: 20 anys d'ajuntaments democràtics*. Barcelona: Federació de municipis de Catalunya, 1999.
- Castells, A. *Los retos del sistema tributario municipal: claves para la reforma de la Hacienda Local*. Alicante: Primer Foro de SUMA, 2001.
- Solé Vilanova, J. *Evolución de la financiación local en los países de la Unión Europea: claves para la reforma de la Hacienda Local*. Alicante: Primer Foro de SUMA, 2001.
- Bosch, N. *La Hisenda municipal: línies de reforma*. Barcelona: Síntesi, Centre Flor de Maig, Diputació de Barcelona, 2001.
- Solé Vilanova, J. *Finances Públiques i finançament local*. Barcelona: Ponència del 2n Congrés de Municipis de Catalunya, www.2comu.org, 2001.
- Suárez Pandiello, J. *El futuro de la financiación local en el contexto del Estado de las Autonomías*. Hacienda Pública Española, monografía. 2001.
- Col·lecció Debats, 2: *Les perspectives del règim local a les Illes Balears*. Institut d'Estudis Autònoms, Govern de les Illes Balears. 2002.
- INAP. *Jornadas de estudio y Debate sobre Financiación Local y Corresponsabilidad Fiscal*. 2001
- Ministerio de Hacienda, FEMP. *Informe de la Comisión para el estudio y propuesta de medidas para la reforma de la financiación de las Haciendas Locales (3 julio 2002)*.

GOVERN DE LES ILLES BALEARS

Conselleria d'Hisenda i Pressuposts